

Oreǳia Jana Pawła II
na Światowy Dzień Chorego

11 lutego
1993 – 2005

Spis treści:

List ustanawiający obchody Światowego Dnia Chorego – 13 maja 1992	3
Orędzie na I Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1993 <i>Miłość do cierpiących miarą poziomu cywilizacji</i>	5
Orędzie na II Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1994 <i>Chrześcijański sens ludzkiego cierpienia</i>	8
Orędzie na III Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1995 <i>Chorzy – w centrum troski Kościoła</i>	12
Orędzie na IV Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1996 <i>Maryja – uzdrowienie chorych</i>	15
Orędzie na V Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1997 <i>„Czyńcie wszystko, cokolwiek wam powie”</i>	19
Orędzie na VI Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1998 <i>Nadzieja nadaje cierpieniu nowy sens</i>	22
Orędzie na VII Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 1999 <i>„Zrzuć swą troskę na Pana, a On cię podtrzyma”</i>	27
Orędzie na VIII Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2000 <i>Kontemplujmy przykład Jezusa – Boskiego Samarytanina</i>	31
Orędzie na IX Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2001 <i>Nowa ewangelizacja a godność człowieka cierpiącego</i>	38
Orędzie na X Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2002 <i>„Aby mieli życie i mieli je w obfitości”</i>	42
Orędzie na XI Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2003 <i>„Myśmy poznali i uwierzyli miłości, jaką Bóg ma ku nam”</i>	45
Orędzie na XII Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2004 <i>„Niepokalanie Poczęta nadzieją dla chorych”</i>	48
Orędzie na XII Światowy Dzień Chorego – 11 lutego 2005 <i>Chrystus nadzieją dla Afryki</i>	52

**List Jana Pawła II
ustanawiający obchody
Światowego Dnia Chorego**

13 maja 1992

Do czcigodnego Brata, Kardynała Fiorenzo Angeliniego,
przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia

1. Przychylając się do prośby przedstawionej przez Eminencje – jako przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, a także jako wyraziciela oczekiwań wielu Konferencji Episkopatów oraz krajowych i międzynarodowych organizacji katolickich – pragnę zakomunikować, że podjąłem decyzję o ustanowieniu Światowego Dnia Chorego, który będzie obchodzony 11 lutego każdego roku w liturgiczne wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Lourdes. Uważam bowiem za bardzo wskazane rozpowszechnienie w całym Kościele tej praktyki, która została już wprowadzona w niektórych krajach i regionach i przyniosła rzeczywiście wspaniałe owoce duszpasterskie.

2. Kościół, który za przykładem Chrystusa zawsze w ciągu swej historii odczuwał potrzebę służenia chorym i cierpiącym, widząc w tym integralną część swego posłannictwa (*Dolentium hominum*, 1), wie, że w „w pełnym miłości i wspaniałomyślnym przyjęciu każdego życia ludzkiego, a nade wszystko jeśli jest ono słabe i chore, realizuje się dzisiaj podstawowy wymiar jego misji” (*Christifideles laici*, 38). Ponadto Kościół nie zaprzestaje podkreślać zbawczego charakteru ofiary cierpienia, które przeżywane z Chrystusem należy do samej istoty odkupienia (por. *Redemptoris missio*, 78).

Coroczne obchodzenie Światowego Dnia Chorego ma więc na celu uwrażliwienie Ludu Bożego i – w konsekwencji – wielu katolickich instytucji działających na rzecz służby zdrowia oraz społeczności świeckiej na konieczność zapewnienia jak najlepszej opieki chorym; pomagania chorym w dostrzeżeniu wartości cierpienia na płaszczyźnie ludzkiej, a przede wszystkim na płaszczyźnie nadprzyrodzonej; włączenia w duszpasterstwo służby zdrowia diecezji, wspólnot chrześcijańskich, rodzin zakonnych; popierania coraz bardziej owocnej służby wolontariatu; przypominania o potrzebie duchowej i moralnej formacji pracowników służby zdrowia; ukazywania znaczenia opieki duchowej nad chorymi ze strony kapłanów diecezjalnych i zakonnych, jak również tych wszystkich, którzy żyją i pracują obok cierpiących.

3. Podobnie jak 11 lutego 1984 r. ogłosiłem list apostolski *Salvifici doloris* o chrześcijańskim znaczeniu cierpienia ludzkiego, a w rok później ustanowiłem Papieską Radę ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, tak też uważam za wymowne wybranie tej daty dla obchodzenia Światowego Dnia Chorego.

W rzeczywistości bowiem „wraz z Maryją, Matką Chrystusa, stojącą pod Krzyżem, zatrzymujemy się przy wszystkich krzyżach współczesnego człowieka” (*Salvifici doloris*, 31). Właśnie Lourdes, to tak bardzo drogie ludowi chrześcijańskiemu sanktuarium maryjne, jest miejscem i zarazem symbolem nadziei i łaski, znakiem przyjęcia i ofiarowania zbawczego cierpienia.

Proszę więc Eminencję, by zechciał powiadomić o ustanowieniu Światowego Dnia Chorego odpowiedzialnych za duszpasterstwo służby zdrowia przy Konferencjach Episkopatów, a także krajowe i międzynarodowe instytucje działające w rozległej dziedzinie opieki zdrowotnej, aby zgodnie z potrzebami i sytuacją lokalną należycie przygotowały jego obchody z udziałem całego Ludu Bożego: kapłanów, zakonników, zakonnice i wiernych świeckich.

W tym celu Rada winna zatroszczyć się o podjęcie i pokierowanie odpowiednimi inicjatywami, by Światowy Dzień Chorego był owocnym czasem modlitwy, współuczestnictwa i ofiary z cierpienia dla dobra Kościoła; należy także skierować do wszystkich wezwanie, by rozpoznali w chorym bracie święte Oblicze Chrystusa, który przez cierpienie, śmierć i zmartwychwstanie dokonał dzieła zbawienia ludzkości.

4. Oczekując od wszystkich pełnej współpracy w zainicjowaniu i rozpowszechnieniu obchodów Dnia, zawierzam jego nadprzyrodzoną skuteczność macierzyńskiemu pośrednictwu Maryi i Kamila de Lellis, patronów miejsc troski o chorych i pracowników służby zdrowia. Niech pomnażają owoce apostołatu miłości, których tak bardzo potrzebuje współczesny świat.

Tym życzeniom towarzyszy Apostolskie Błogosławieństwo, którego z serca udzielam Księdzu Kardynałowi i tym wszystkim, którzy wspomagają Go w opatrznościowym dziele służby chorym.

Watykan, dnia 13 maja 1992 r.

**Orędzie Jana Pawła II
na I Światowy Dzień Chorego
11 lutego 1993**

Miłość do cierpiących miarą poziomu cywilizacji

Drodzy Bracia i Siostry!

1. Wspólnota chrześcijańska zawsze otaczała szczególną troską chorych i świat cierpienia w jego wielorakich przejawach. Kontynuując tę dawną tradycję, Kościół powszechny przygotowuje się w odnowionym duchu służby do obchodów pierwszego Światowego Dnia Chorego, widząc w nim wyjątkową okazję do pogłębienia postawy wrażliwości, refleksji i czynnego działania w obliczu wielkiego misterium cierpienia i choroby. Dzień, który począwszy od lutego przyszłego roku będzie obchodzony corocznie we wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Lourdes, ma być dla wszystkich wierzących „owocnym czasem modlitwy, współuczestnictwa i ofiary z cierpienia dla dobra Kościoła” oraz skierowanym do wszystkich wezwaniem, by „rozpoznali w chorym bracie Święte Oblicze Chrystusa, który przez cierpienie, śmierć i zmartwychwstanie dokonał dzieła zbawienia ludzkości” (List o ustanowieniu Światowego Dnia Chorego, 13 maja 1992 r., nr 3).

Dzień Chorego ma także pobudzać do działania wszystkich ludzi dobrej woli. Istotne pytania stawiane przez rzeczywistość cierpienia oraz wezwanie do niesienia ulgi choremu, zarówno fizycznej, jak i duchowej, nie są bowiem skierowane tylko do wierzących, ale do całej ludzkości, naznaczonej ograniczeniami swojej śmiertelnej natury.

2. Przygotowujemy się do obchodów pierwszego Światowego Dnia Chorego w okolicznościach, które niestety są pod wieloma względami dramatyczne: wydarzenia ostatnich miesięcy podkreślają potrzebę modlitwy błagalnej o pomoc z Wysoka i są zarazem przypomnieniem obowiązku podjęcia nowych i pilnych dzieł pomocy tym, którzy cierpią i nie mogą czekać.

Wszyscy mamy przed oczyma smutne obrazy ludzi i całych narodów, cierpiących z powodu wojen i konfliktów, uginających się pod ciężarem klęsk, których można by łatwo uniknąć. Czyż możemy nie dostrzec błagalnych spojrzeń tylu istot ludzkich, zwłaszcza dzieci, wyniszczonych wielorakim cierpieniem, niewinnych ofiar egoizmu i przemocy? Jakże zapomnieć o tych wszystkich, którzy w szpitalach, klinikach, leprozoriach, ośrodkach dla niepełnosprawnych, domach starców lub we własnych mieszkaniach doświadczają kalwarii bólu, cierpienia często nie dostrzeganego przez innych, nie zawsze należycie leczonego, a niekiedy pogłębianego przez brak właściwej opieki?

3. Choroba, która w powszechnym odczuciu sprzeciwia się naturalnej woli życia, staje się dla wierzących wezwaniem do „odczytania” nowej trudnej sytuacji w optyce wiary. Jakże inaczej zresztą

można by odkryć w chwili próby konstruktywną rolę cierpienia? Jak znaleźć sens i wartość lęku, niepokoju, bólu fizycznego i psychicznego związanego z naszą śmiertelną naturą? Gdzie szukać usprawiedliwienia dla zmierzchu starości i dla śmierci, która mimo rozwoju nauki i techniki, pozostaje nieuniknionym, ostatecznym kresem ziemskiego życia?

Tylko w Chrystusie, Słowie Wcielonym, Odkupicielu człowieka i Zwycięzcy Śmierci można znaleźć pełną odpowiedź na te fundamentalne pytania.

W Świetle Śmierci i zmartwychwstania Chrystusa choroba nie jawi się już jako wydarzenie wyłącznie negatywne: jest postrzegana raczej jako doświadczenie „Bożego nawiedzenia”, dane po to, „ażeby wyzwało miłość, ażeby rodziło uczynki miłości bliźniego, ażeby całą ludzką cywilizację przetwarzało w «cywilizację miłości»” (*Salvifici doloris*, 30).

Historia Kościoła i duchowości chrześcijańskiej dostarcza nam na to wielu dowodów. W ciągu wieków zapisano wspaniałe karty heroizmu w cierpieniu przyjętym i ofiarowanym w jedność z Chrystusem. Równie piękne są karty zapisane przez tych, którzy służyli pokornie ubogim i chorym, dostrzegając w ich umęczonych ciałach obecność ubogiego i ukrzyżowanego Chrystusa.

4. Obchody Światowego Dnia Chorego, ich przygotowanie, przebieg i cele nie mają być tylko czysto zewnętrzną manifestacją, skoncentrowaną na doraźnych, choćby nawet godnych pochwały inicjatywach, ale muszą poruszać sumienia, by uświadomić im, jak ważny wkład wnoszą ludzka i chrześcijańska służba cierpiącym w lepsze porozumienie między ludźmi, a w konsekwencji w budowanie prawdziwego pokoju.

Podstawowym bowiem warunkiem pokoju jest zapewnienie cierpiącym i chorym szczególnej opieki ze strony władz publicznych, organizacji krajowych i międzynarodowych oraz wszystkich ludzi dobrej woli. Na pierwszym miejscu dotyczy to krajów rozwijających się od Ameryki Łacińskiej po Afrykę i Azję, w których występują poważne braki w zakresie ochrony zdrowia. Przez obchody Światowego Dnia Chorego Kościół staje się promotorem nowych inicjatyw podejmowanych na rzecz tych narodów, dąży do usunięcia istniejącej dzisiaj niesprawiedliwości przez przeznaczenie większych środków duchowych i materialnych na zaspokojenie ich potrzeb.

Z myślą o tym pragnę skierować szczególny apel do władz cywilnych, do ludzi nauki i tych wszystkich, którzy pozostają w bezpośrednim kontakcie z chorymi. Niech wasza służba nigdy nie stanie się bezduszną biurokracją! Niech dla wszystkich będzie szczególnie jasne, że zarządzając pieniędzmi społecznymi należy zdecydowanie unikać marnotrawstwa i niewłaściwego ich wykorzystania, tak by dostępne środki, mądrze i bezstronnie rozdzielane, pomagały zapewnić potrzebującym ochronę przed chorobą i opiekę w chorobie.

Żywe dzisiaj oczekiwanie humanizacji medycyny i opieki medycznej domaga się bardziej zdecydowanych działań. Aby jednak opieka medyczna mogła stać się bardziej ludzka i dostosowana do potrzeb, niezbędną jest możliwość odwołania się do transcendentnej wizji człowieka, która pozwala dostrzec w chorym, obrazie i dziecku Bożym, wartość i świętość życia. Każdy człowiek doświadcza choroby i bólu: miłość do cierpiących jest znakiem i miarą poziomu cywilizacji i rozwoju narodu.

5. Wy, drodzy chorzy na całym świecie, którym poświęcony jest Światowy Dzień Chorego, przeżywajcie jego coroczne obchody jako zwiastowanie żywej i pokrzepiającej obecności Pana. Wasze cierpienia, przyjmowane i znoszone z niezachwianą wiarą, zjednoczone z cierpieniami Chrystusa, zyskują niezwykłą wartość i służą życiu Kościoła i dobru ludzkości.

Dla was, pracownicy służby zdrowia, powołani do wzniosłego, chwalebного i przykładowego świadectwa sprawiedliwości i miłości, Światowy Dzień Chorego niech będzie nową zachętą do wytrwania w waszej trudnej służbie, do zachowania wrażliwości na głębokie wartości osoby i szacunku dla ludzkiej godności oraz do ofiarnej obrony życia od poczęcia aż do naturalnego końca.

Wam, pasterze ludu chrześcijańskiego, wszystkim społecznościom kościelnym, wolontariuszom, a w szczególności tym, którzy są zaangażowani w duszpasterstwo służby zdrowia, pierwszy Światowy Dzień Chorego niech doda zachęty i odwagi, niech odnowi wolę służenia człowiekowi poddanemu próbie cierpienia.

6. We wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Lourdes, której sanktuarium u stóp Pirenejów stało się swoistą świątynią ludzkiego cierpienia, stajemy jak Ona uczyniła na Kalwarii, gdzie ukrzyżowano Jej Syna od krzyżem bólu i samotności tak wielu naszych braci i siostr, by nieść im pociechę, dzielić ich cierpienie i przedstawiać je Panu życia w duchowej wspólnotcie z całym Kościołem.

Maryja, „Uzdrowienie chorych” i „Matka żyjących”, niech będzie naszym wsparciem i naszą nadzieją, a przez obchody Dnia Chorego niech umacnia naszą wrażliwość i poświęcenie wobec tych, którzy są poddawani próbie. Niech przyczynia się do tego także ufne oczekiwanie świetlanego dnia naszego zbawienia, kiedy Bóg otrze na zawsze wszelką łzę (por. Iz 25, 8). Niech już dziś będzie nam dane cieszyć się pierwocinami tego dnia nawet wśród wielorakich utrapień (por. 2 Kor 7, 4) tą niezmierną radością, obiecaną przez Chrystusa, której nikt nam nie może odebrać (por. J 16, 22).

Udzielam wam mojego Błogosławieństwa!

Watykan, 21 października 1992 r.

**Orędzie Jana Pawła II
na II Światowy Dzień Chorego
11 lutego 1994**

Chrześcijański sens ludzkiego cierpienia

1. Do was, drodzy Bracia i Siostry, którzy nosicie w swoim ciele i duszy znaki ludzkiego cierpienia, zwracam się z miłością z okazji Światowego Dnia Chorego.

Pozdrawiam zwłaszcza was – chorzy – którzy otrzymaliście łaskę wiary w Chrystusa, Syna Bożego żywego, który stał się człowiekiem w łonie Dziewicy Maryi. W Nim, solidarnym z wszystkimi cierpiącymi, ukrzyżowanym i zmartwychwstałym dla zbawienia ludzi, znajdujecie siłę, by przeżywać swój ból jako „zbawcze cierpienie”.

Chciałbym spotkać każdego z was, w każdym miejscu na ziemi, by was pobłogosławić w imieniu Jezusa, który przeszedł „dobrze czyniąc i uzdrawiając” chorych (Dz 10, 38). Chciałbym stanąć obok was, by koić wasze udręki, umacniać odwagę, ożywiać nadzieję, aby każdy z was umiał złożyć samego siebie w darze Chrystusowi dla dobra Kościoła i Świata.

Jak Maryja u stóp krzyża (por. J 19, 25), pragnę stanąć na kalwarii tak wielu braci i sióstr, udręczonych bratobójczymi wojnami, złożonych niemocą w szpitalach i okrytych żałobą po śmierci swoich bliskich, którzy padli ofiarą przemocy. Tegoroczny Światowy Dzień Chorego będziemy obchodzić szczególnie uroczysto w sanktuarium maryjnym w Częstochowie, by przez macierzyńskie wstawiennictwo Najświętszej Dziewicy prosić o dar pokoju oraz o duchowe i fizyczne umocnienie ludzi chorych i cierpiących, którzy w milczeniu składają Królowej Pokoju swoje ofiary.

2. Z okazji Światowego Dnia Chorego pragnę skłonić was – chorych, a także pracowników służby zdrowia, chrześcijan i wszystkich ludzi dobrej woli – do refleksji nad „zbawczym cierpieniem”, to znaczy nad chrześcijańskim sensem cierpienia, które podjąłem w liście apostołskim *Salvifici doloris*, ogłoszonym 11 lutego dziesięć lat temu.

Czy można mówić o zbawczym cierpieniu? Czyż cierpienie nie jest przeszkodą dla szczęścia i powodem odejścia od Boga? Niewątpliwie istnieją utrapienia, które z ludzkiego punktu widzenia wydają się pozbawione jakiegokolwiek sensu.

W rzeczywistości jednak, jeśli Pan Jezus, Słowo Wcielone, nazwał błogosławionymi tych, „którzy się smucą” (Mt 5, 4), to dlatego, że istnieje głębszy punkt widzenia – z perspektywy Boga, który wszystkich powołuje do życia oraz do wiecznego królestwa miłości i pokoju, chociaż niekiedy przez cierpienie i śmierć.

Szczęśliwy człowiek, który potrafi ukazać blask Bożego światła w życiu ubogich, naznaczonych przez cierpienie lub poniżenie.

3. Aby zaczerpnąć tego światła prawdy o cierpieniu, musimy przede wszystkim wsłuchać się w słowo Boże, zawarte w Piśmie Świętym, które można nazwać także „wielką księgą o cierpieniu” (*Salvifici doloris*, 6). Znajdujemy w nim bowiem „obszerny rejestr sytuacji na różny sposób bolesnych dla człowieka” (tamże, 7), różnorodne doświadczenia zła, które wywołują nieuniknione pytanie: „Dlaczego?” (tamże, 9).

W Księdze Hioba to pytanie znalazło najbardziej dramatyczny wyraz, a równocześnie pierwszą częściową odpowiedź. Historia tego człowieka sprawiedliwego, udręczonego na wszelkie sposoby mimo jego niewinności, dowodzi, że „nie jest prawdą, że każde cierpienie jest następstwem winy i posiada charakter kary” (tamże 11).

Pełną i ostateczną odpowiedzią dla Hioba jest Chrystus: „Tylko w misterium Słowa wcielonego znajduje prawdziwe światło tajemnica człowieka” (*Gaudium et spes*, 22). W Chrystusie także cierpienie zostaje włączone w misterium nieskończonej miłości, która promieniuje z Boga w Trójcy Jedynej i staje się wyrazem miłości i narzędziem odkupienia, staje się więc cierpieniem zbawczym.

To Ojciec wybiera całkowity dar Syna jako drogę odnowy przymierza z ludźmi, które zostało zerwane przez grzech: „Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3, 16). To Syn „idzie w stronę własnego cierpienia, świadomy zbawczej jego mocy, idzie posłuszny Ojcu, ale przede wszystkim zjednoczony z Ojcem w tej miłości, którą On umiłował świat i człowieka w świecie” (*Salvifici doloris*, 16).

To Duch Święty przez usta proroków zapowiada cierpienia, które Mesjasz przyjmie dobrowolnie dla ludzi i w jakiś sposób zamiast ludzi: „Lecz On się obarczył naszym cierpieniem, On dźwigał nasze bolesti (...). Pan zwał na Niego winy nas wszystkich” (Iz 53, 4. 6).

4. Bracia i siostry, podziwiamy zamysł Boskiej Mądrości! Chrystus „przybliżył się do świata ludzkiego cierpienia przez to, że sam to cierpienie wziął na siebie” (*Salvifici doloris*, 16): stał się podobny do nas we wszystkim, z wyjątkiem grzechu (por. Hbr 4, 15; 1 P 2, 22), przyjął naturę ludzką wraz z wszystkimi jej ograniczeniami, łącznie ze śmiercią (por. Flp 2, 7-8), ofiarował za nas swoje życie (por. J 10, 17; 1 J 3, 16), abyśmy żyli nowym życiem w Duchu (por. Rz 6, 4; 8, 9-11).

Zdarza się czasem, że pod ciężarem dotkliwego i nieznośnego cierpienia ktoś czyni wyrzut Bogu, oskarżając Go o niesprawiedliwość; skarga cichnie jednak na ustach tego, kto wpatruje się w Ukrzyżowanego, który cierpi „dobrowolnie” i „niewinnie” (*Salvifici doloris*, 18). Nie można stawiać zarzutów Bogu solidarnemu z ludzkimi cierpieniami!

5. Doskonałym objawieniem zbawczej wartości cierpienia jest męka Pana: „W Krzyżu Chrystusa nie tylko Odkupienie dokonało się przez cierpienie, ale samo cierpienie ludzkie zostało też odkupione” (tamże, 19). „Chrystus otworzył swoje cierpienia dla człowieka”, a człowiek odnajduje w Nim własne cierpienia „nasycone nową treścią i nowym znaczeniem” (tamże, 20).

Rozum, który sam zdolny jest uchwycić różnicę między cierpieniem i złem, oświecony przez wiarę pojmuje, że dzięki łasce każdy ból może stać się przedłużeniem misterium odkupienia, które – chociaż wypełniło się w Chrystusie – „jest stale otwarte na każdą miłość, która wyraża się w ludzkim cierpieniu” (tamże, 24).

Wszystkie utrapienia życia mogą stać się znakami i obietnicami przyszłej chwały: „cieszcie się – zachęca List św. Piotra – im bardziej jesteście uczestnikami cierpień Chrystusowych, abyście się cieszyli i radowali przy objawieniu się Jego chwały” (1 P 4, 13).

6. Drodzy chorzy! Wiecie z doświadczenia, że w waszej sytuacji bardziej niż słów potrzebujecie przykładów. Tak, wszyscy potrzebujemy wzorów, które zachęcą nas, byśmy szli drogą uświęcania cierpienia.

W tym dniu liturgicznego wspomnienia Matki Bożej z Lourdes patrzymy na Maryję jako na żywą ikonę ewangelii cierpienia.

Prześledźcie w myśli wydarzenia Jej życia. Znajdziecie Maryję w ubóstwie domu w Nazarecie, w upokorzeniu betlejemskiej stajni, wśród niedostatków w czasie ucieczki do Egiptu, w trudzie pokornej i błogosławionej pracy z Jezusem i Józefem.

Zwłaszcza po prorocztwie Symeona, które zapowiadało uczestnictwo Matki w cierpieniu Syna (Łk 2, 34), zrodziło się w Maryi jak gdyby głębokie, tajemnicze przecucie bólu. Wraz z Synem także Ona zaczęła zbliżać się do krzyża. „Właśnie na Kalwarii cierpienie Matki, u boku cierpiącego Jezusa, osiągnęło stopień przechodzący wszelką ludzką wyobraźnię; było ono jednak w tajemniczy i nadprzyrodzony sposób owocne dla Odkupienia świata” (*Salvifici doloris*, 25).

Matka Jezusa została zachowana od grzechu, ale nie od cierpienia. Dlatego lud chrześcijański utożsamia się z postacią Panny Bolesnej, widząc w Jej cierpieniu swoje cierpienia. Patrząc na Nią, każdy wierny zostaje głębiej wprowadzany w misterium Chrystusa i Jego zbawczego cierpienia. Starajmy się wejść w komunię z Niepokalanym Sercem Matki Jezusa, w którym odzwierciedliło się w sposób wyjątkowy i niepowtarzalny cierpienie Syna za zbawienie świata. Przyjmijmy Maryję, którą umierający Syn uczynił duchową Matką swych uczniów i powierzmy się Jej, abyśmy pozostali wierni Bogu w pielgrzymce od chrztu do chwały.

7. Zwracam się teraz do was, pracownicy służby zdrowia, lekarze, pielęgniarze i pielęgniarki, kapelani i siostry zakonne, pracownicy techniczni i administracyjni, opiekunowie społeczni i wolontariusze.

Na wzór Dobrego Samarytanina pomagacie i służycie chorym i cierpiącym, szanując w nich zawsze przede wszystkim godność osoby, a oczami wiary dostrzegając w nich obecność Jezusa cierpiącego. Strzeżcie się obojętności, która może wynikać z przyzwyczajenia. Odnawiajcie codziennie postanowienie bycia braćmi i siostrami wszystkich bez żadnej różnicy; w swoją niezastąpioną pracę zawodową, wykonywaną w ramach dobrze zorganizowanych struktur, wkładajcie „serce”, które jedynie jest zdolne nadać im ludzkie oblicze (por. *Salvifici doloris*, 29).

8. Zwracam się na koniec do was, przywódcy państw, abyście uważali ochronę zdrowia za pierwszorzędny problem w skali całego świata.

Jednym z celów Światowego Dnia Chorego jest szeroka akcja budzenia wrażliwości na poważne i pilne problemy opieki zdrowotnej i zdrowia. Prawie dwie trzecie ludzkości nie jest jeszcze objęte podstawową opieką medyczną, a środki przeznaczane na ten cel zbyt często są niewystarczające. Program Światowej Organizacji Zdrowia – „Zdrowie dla wszystkich do roku 2000” – który mógłby się wydawać nierealny, niech pobudza do współzawodnictwa w konkretnej solidarności. Nadzwyczajny postęp wiedzy i techniki oraz rozwój środków społecznego przekazu przyczyniają się nieustannie do umacniania nadziei.

9. Drodzy chorzy! Umocnieni wiarą, stawiajcie czoło cierpieniu we wszystkich jego formach, nie traćcie odwagi i nie ulegajcie pesymizmowi. Przyjmując daną wam przez Chrystusa szansę, uczynicie swój los znakiem łaski i miłości. Wtedy wasze cierpienie nabierze zbawczej wartości i będzie dopełniać cierpienia Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół (por. Kol 1, 24).

Wam wszystkim, pracownikom służby zdrowia oraz tym, którzy służą cierpiącym, życzę łaski i pokoju, zbawienia i zdrowia, sił w codziennym życiu, sumiennej pracy i niezłomnej nadziei. Niech was otacza macierzyńską opieką Najświętsza Dziewica, *Salus Infirmorum*, niech wam towarzyszy i zawsze was umacnia moje Apostolskie Błogosławieństwo.

Watykan, 8 grudnia 1993 r.

**Orędzie Jana Pawła II
na III Światowy Dzień Chorego
11 lutego 1995**

Chorzy – w centrum troski Kościoła

1. Zbawcze czyny Jezusa, niosące ratunek „wszystkim, którzy byli w niewoli zła” (Mszał Rzymski, VII prefacja na niedziele zwykłe), pozostawiły wyraźny i trwały ślad w życiu Kościoła w postaci jego troski o chorych. Kościół okazywał tę troskę cierpiącym na wiele sposobów, wśród których szczególnego znaczenia nabiera w obecnej sytuacji ustanowienie Światowego Dnia Chorego. Inicjatywa ta została wszędzie przyjęta życzliwie przez tych, którym leży na sercu los ludzi cierpiących; jej celem jest pobudzenie aktywności duszpasterskiej i charytatywnej wspólnoty chrześcijańskiej, tak aby jej obecność w społeczeństwie była coraz bardziej owocna i znacząca.

Tę potrzebę odczuwamy szczególnie mocno w naszej epoce, kiedy to całym społeczeństwom przychodzi żyć w straszliwych warunkach na skutek okrutnych konfliktów, za które najwyższą cenę płacą często najslabsi. Czyż można zatem nie zgodzić się z tezą, iż „nasza cywilizacja winna uświadomić samej sobie, że (...) z wielu względów jest cywilizacją chorą i źródłem głębokich schorzeń człowieka” (List do Rodzin, 20).

Nasza cywilizacja jest chora na szerzący się egoizm, na indywidualistyczny utylitaryzm, przedstawiany często jako życiowa zasada, na postawę negacji i powszechnej obojętności wobec transcendentnego przeznaczenia człowieka, na kryzys wartości duchownych i moralnych, budzący tak wielką troskę ludzkości. „Patologia” ducha jest nie mniej groźna od „patologii” fizycznej, obydwie zaś wzajemnie na siebie oddziałują.

2. W orędziu na Dzień Chorego wydanym w lutym ubiegłego roku wspomniałem o dziesiątej rocznicy publikacji listu apostolskiego *Salvifici doloris* o chrześcijańskim sensie ludzkiego cierpienia. Przy obecnej okazji chciałbym zwrócić uwagę na bliską już dziesiątą rocznicę innego wydarzenia kościelnego, szczególnie istotnego dla duszpasterstwa chorych. Otóż 11 lutego 1985 r. wydałem motu proprio *Dolentium hominum*, ustanawiając Papieską Komisję – która później przekształciła się w Papieską Radę – ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia; poprzez liczne inicjatywy „ukazuje ona troskę Kościoła o chorych, wspomagając tych, którzy służą chorym i cierpiącym, aby pełniony przez nich apostolat miłosierdzia coraz lepiej odpowiadał nowym potrzebom” (*Pastor Bonus*, art. 152).

Najważniejsze spotkanie w ramach bliskiego już Światowego Dnia Chorego, który mamy obchodzić 11 lutego 1995 r. odbędzie się na ziemi afrykańskiej, w sanktuarium Maryi Królowej Pokoju w Jamusukro, na Wybrzeżu Kości Słoniowej. Będzie to spotkanie kościelne, duchowo związane ze

Specjalnym Zgromadzeniem Synodu Biskupów poświęconym Afryce; będzie to zarazem sposobność, by uczestniczyć w radości Kościoła w tym kraju, który obchodzi stulecie przybycia pierwszych misjonarzy.

Spotkanie w tym tak doniosłym dniu na kontynencie afrykańskim, a zwłaszcza w sanktuarium maryjnym w Jamusukro, skłania do refleksji nad związkiem między cierpieniem a pokojem. Związek ten jest bardzo głęboki: gdy nie ma pokoju, szerzy się wśród ludzi cierpienie, a śmierć umacnia swoje panowanie. W społeczeństwie i we wspólnocie rodzinnej brak pokojowego porozumienia prowadzi do coraz powszechniejszych zamachów na życie, natomiast służba życiu, jego promocja i obrona – choćby za cenę osobistych wyrzeczeń – to nieodzowne fundamenty budowy pokoju indywidualnego i społecznego.

3. U progu trzeciego tysiąclecia pokój jest niestety nadal odległy, a wiele wskazuje na to, że może się jeszcze bardziej oddalić. Ustalenie przyczyn tego stanu rzeczy i znalezienie środków zaradczych nierzadko nastrocza trudności. Nawet wśród chrześcijan dochodzi nieraz do krwawych, bratobójczych walk. Ci jednak, którzy z otwartym sercem słuchają Ewangelii, muszą nieustannie przypominać samym sobie i innym o obowiązku przebaczenia i pojednania. Są powołani, wraz z chorymi całego świata, aby na ołtarzu codziennej pokornej modlitwy składać ofiarę cierpienia, które Chrystus przyjął jako środek odkupienia i zbawienia ludzkości.

Źródłem pokoju jest Krzyż Chrystusa, w którym wszyscy zostaliśmy zbawieni. Chrześcijanin, powołany do jedności z Chrystusem (por. Kol 1, 24) i do tego, by cierpieć jak Chrystus (por. Łk 9, 23; 21, 12-19; J 15, 18-21), przez przyjęcie cierpienia i złożenie go w ofierze ukazuje twórczą moc Krzyża. Jeżeli bowiem wojna i podziały są owocem przemocy i grzechu, pokój jest owocem sprawiedliwości i miłości, które sięgają szczytu w wielkodusznej ofierze własnego cierpienia, posuwającej się – jeśli jest to potrzebne – aż do daru z własnego życia w jedności z Chrystusem. „Im bardziej człowiek jest zagrożony grzechem, im cięższe struktury grzechu dźwiga w sobie współczesny świat, tym większą wymowę ma ludzkie cierpienie. I tym bardziej Kościół czuje potrzebę odwoływania się do ludzkich cierpień dla zbawienia świata” (*Salvifici doloris*, 27).

4. Wykorzystanie wartości cierpienia i ofiarowanie go za zbawienie świata już samo jest działaniem i misją na rzecz pokoju, ponieważ odważne świadectwo słabych, chorych i cierpiących może się stać bezcennym wkładem w budowę pokoju. Cierpienie bowiem domaga się głębszej komunii duchowej, sprzyjając z jednej strony odzyskaniu wyższej jakości życia, a z drugiej skłaniając do skutecznego działania na rzecz pokoju między ludźmi.

Człowiek wierzący wie, że łącząc się z cierpieniami Chrystusa staje się prawdziwym budowniczym pokoju. Jest to niezgłębiona tajemnica, której owoce można jednak wyraźnie dostrzec w dziejach Kościoła, zwłaszcza zaś w życiu świętych. Choć istnieje cierpienie wiodące do śmierci, to w zamyśle Bożym istnieje także cierpienie, które prowadzi do nawrócenia i przemiany serca człowieka (por. 2 Kor 7; 10): takie cierpienie, będące dopełnieniem we własnym ciele „braków” męki Chrystusa (por. Kol 1, 24), staje się przyczyną i źródłem radości, ponieważ rodzi życie i pokój.

5. Drodzy bracia i siostry, którzy cierpicie na ciele i duszy, życzę wam wszystkim, byście umieli rozpoznać i przyjąć wezwanie Boga, który każe wam być twórcami pokoju poprzez ofiarę waszego cierpienia. Niełatwo jest odpowiedzieć na tak trudne wezwanie. Wpatrujcie się zawsze z ufnością w Jezusa, „cierpiącego Sługę”, prosząc Go o siłę, która pozwoli wam przekształcić w dar nękające was cierpienia. Z wiarą słuchajcie Jego głosu, skierowanego do każdego człowieka: „Przyjdźcie do Mnie wszyscy, którzy utrudzeni i obciążeni jesteście, a Ja was pokrzepię” (Mt 11, 28). Maryja Panna, Matka Bolesna i Królowa Pokoju, niech wyjedna każdemu wierzącemu dar niezłomnej wiary, której świat tak ogromnie potrzebuje. Dzięki niej bowiem moce złe, nienawiści i niezgody zostaną rozbijane przez ofiarę słabych i chorych, zjednoczoną z paschalnym misterium Chrystusa Odkupiciela.

6. Zwracam się teraz do was, lekarze, pielęgniarze, członkowie stowarzyszeń i grup wolontariatu, którzy służycie chorym. Wasza działalność będzie prawdziwym świadectwem i konkretnym działaniem na rzecz pokoju, jeśli będziecie umieli ofiarować prawdziwą miłość tym, z którymi się stykacie, i jeśli jako wierzący nauczycie się czcić w nich obecność samego Chrystusa. To wezwanie skierowane jest w szczególności do kapłanów, zakonników i zakonnice, którzy ze względu na charyzmat swego zgromadzenia lub konkretną formę apostołatu są zaangażowani bezpośrednio w duszpasterstwo służby zdrowia.

Wyrażam szczerze uznanie dla wszystkiego, co czynicie z tak wielkim poświęceniem i wielkodusznym oddaniem, i żywię nadzieję, że wszyscy, którzy wykonują zawody medyczne i paramedyczne, będą to czynić z entuzjazmem i w postawie ofiarnej służby. Proszę zarazem Pana żniwa, by posłał licznych i świętych robotników do pracy na rozległym polu ochrony zdrowia, tak ważnego dla głoszenia Ewangelii i świadczenia o niej.

Maryja, Matka cierpiących, niech stoi u ich boku w godzinie próby i niech wspiera wysiłki tych, którzy poświęcają życie służbie chorym.

W tym duchu z całego serca udzielam wam, drodzy chorzy, oraz tym wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób starają się zaspokajać wasze liczne potrzeby materialne i duchowe, szczególnego Apostolskiego Błogosławieństwa.

Watykan, 21 listopada 1994 r.

**Oroędzie Jana Pawła II
na IV Światowy Dzień Chorego
11 lutego 1996**

Maryja – uzdrowienie chorych

1. „Nie martw się tą chorobą ani żadnym innym nieszczęściem. Czyż nie jestem twoją Matką? Czyż nie znajdujesz schronienia w moim cieniu? Czyż nie jestem twoim zdrowiem?” Te słowa wypowiedziała Najświętsza Maryja Panna w grudniu 1531 r. u stóp wzgórza Tepeyac, dzisiaj nazywanego Guadalupe, do biednego Indianina Juana Diego z Cuautilan, który prosił o uzdrowienie swojego krewnego.

W roku, w którym Kościół umiłowanego narodu meksykańskiego wspomina pierwsze stulecie ukoronowania cudownego obrazu Matki Bożej z Guadalupe (1895-1995), szczególnej wymowy nabiera wybór słynnego sanktuarium stolicy Meksyku jako miejsca uroczystych obchodów najbliższego Światowego Dnia Chorego, 11 lutego 1996 r.

Ów Światowy Dzień Chorego obchodzony będzie w okresie trwania pierwszej fazy przygotowań (1994-1996) do Trzeciego Tysiąclecia Chrześcijaństwa, którego celem winno być „głębsze uświadomienie chrześcijańskiemu ludowi wartości i znaczenia Jubileuszu Roku 2000 w dziejach człowieka” (*Tertio millennio adveniente*, 31). Kościół patrzy z ufnością na to, co dzieje się w naszej epoce i wśród „znaków nadziei, dostrzegalnych u schyłku obecnego stulecia” uznaje dokonane postępy: „W dziedzinie życia społecznego są to na przykład osiągnięcia nauki, techniki, a nade wszystko medycyny w służbie życia ludzkiego” (*Tertio millennio adveniente*, 46). W duchu tej nadziei, rozjaśnionej przez obecność Maryi – „Uzdrowienie chorych”, przygotowując się do IV Dnia Chorego, zwracam się do wszystkich, którzy w ciele i duszy noszą znamiona ludzkiego cierpienia, jak również do tych, którzy służąc im jak bracia, pragną w sposób doskonały naśladować Odkupiciela. Rzeczywiście „Chrystus posłany został przez Ojca, «aby głosić ewangelię ubogim (...), aby uzdrawiać skruszonych w sercu» (Łk 4, 18), «aby szukać i zbawiać, co było zgineęto» (por. Łk 19, 10); podobnie i Kościół darzy miłością wszystkich dotkniętych słabością ludzką, co więcej, w ubogich i cierpiących odnajduje wizerunek swego ubogiego i cierpiącego Zbawiciela” (*Lumen gentium*, 8).

2. Drodzy bracia i siostry, którzy w szczególny sposób doznajecie cierpienia, jesteście powołani do spełnienia specyficznej misji w ramach nowej ewangelizacji, zainspirowanej przez Maryję, Matkę miłości i ludzkiego bólu. W dawaniu tego niełatwego świadectwa wspierają was pracownicy służby zdrowia, rodziny, wolontariusze, którzy towarzyszą wam w codziennym stawianiu czoła próbom. Jak już przypomniałem w Liście Apostolskim *Tertio millennio adveniente*, „Najświętsza Maryja

Panna będzie obecna poprzez całą fazę przygotowawczą" do obchodów wielkiego Jubileuszu Roku 2000 „jako doskonały przykład miłości bliźniego”, a my wszyscy będziemy wsłuchiwać się w Jej matczyny głos, który powtarza: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie” (por. *Tertio millennio adveniente*, 43, 54).

Przyjmując to zaproszenie płynące z Serca Uzdrawienia Chorych, będziecie mogli nadać nowej ewangelizacji szczególny charakter wyrażający się w głoszeniu Ewangelii życia, o której w tajemniczy sposób świadczy Ewangelia cierpienia (por. *Evangelium vitae*, 1; *Salvifici doloris*, 3). „Organiczne duszpasterstwo służby zdrowia jest bowiem częścią samej ewangelizacji” (Przemówienie do uczestników IV Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Komisji ds. Ameryki Łacińskiej, nr 8; 23 czerwca 1995 r.).

3. Wzorem tego trafiającego do serc przepowiadania i Przewodniczką na tej drodze jest Matka Jezusa, ponieważ „Maryja staje pomiędzy swym Synem a ludźmi w sytuacji ich braków, niedostatków i cierpień. Staje «pomiędzy», czyli pośredniczy, nie jako obca, lecz ze stanowiska Matki, świadoma, że jako Matka może – lub nawet więcej: «ma prawo» – powiedzieć Synowi o potrzebach ludzi. Jej pośrednictwo ma więc charakter wstawienniczy: Maryja «wstawia» się za ludźmi. Ale nie tylko to: jako Matka równocześnie chce, aby objawiła się mesjańska moc Jej Syna. Jest to zaś moc zbawcza, skierowana do zaradzenia ludzkiej niedoli, do uwolnienia od zła, jakie w różnej postaci i w różnej mierze ciąży nad życiem ludzkim” (*Redemptoris Mater*, 21).

Za sprawą tej misji Maryja Uzdrawienie Chorych jest nieustannie obecna w życiu Kościoła, i tak u początków Kościoła (por. Dz 1, 14), również i dzisiaj wciąż pozostaje „przykładem owego macierzyńskiego uczucia, które ożywiać winno wszystkich współpracujących dla odrodzenia ludzi w apostołskim posłannictwie Kościoła” (*Lumen gentium*, 65).

Fakt, że tłem najuroczystsze momentu obchodów Światowego Dnia Chorego będzie sanktuarium Matki Bożej w Guadalupe, wiąże niejako pierwszą ewangelizację Nowego Świata z nową ewangelizacją. Ci bowiem, którzy głosili narodom Ameryki Łacińskiej „Ewangelię, przedstawiali Dziewicę jako jej najwyższe urzeczywistnienie. Świetlanym symbolem jej tożsamości jest metyskie oblicze Matki Bożej Guadalupe, towarzyszące początkom ewangelizacji” („Dokument z Puebli” 1979 r., 282. 446). Dlatego od pięciu wieków w Nowym Świecie Najświętsza Dziewica jest czczona jako „pierwsza głosicielka Ewangelii w Ameryce Łacińskiej”, jako „Gwiazda Ewangelizacji” (List apostolski Jana Pawła II do zakonników i zakonnic Ameryki Łacińskiej na 500-lecie ewangelizacji Nowego Świata, 31).

4. Wypełniając swoje zadanie misyjne Kościół, wspierany i umacniany przez wstawiennictwo Najświętszej Maryi Panny wykazał wiele troski o ludzi chorych i cierpiących w Ameryce Łacińskiej i ma w tej dziedzinie trwałe osiągnięcia. Również dzisiaj duszpasterstwo służby zdrowia zajmuje ważne miejsce w apostołskiej działalności Kościoła – prowadzi on liczne ośrodki mające na celu niesienie pierwszej pomocy i leczenia, w godny pochwały sposób zabiega o zapewnienie opieki medycznej najuboższym, a wszystko to jest możliwe dzięki wielkodusznemu zaangażowaniu wielu braci w

biskupstwie, kapłanów, zakonników i zakonnice oraz wiernych świeckich, którzy wykazują szczególną wrażliwość na ludzkie cierpienie.

Jeśli opuszczając Amerykę Łacińską, spojrzenie ogarnia z kolei inne części świata, napotka niezliczone dowody macierzyńskiej troski Kościoła o chorych. Również dzisiaj, a może przede wszystkim dzisiaj, ludzkość słyszy płacz rzesz udręczonych przez cierpienie. Całe narody doświadczają okrucieństw wojny. Ofiarami toczących się wciąż konfliktów są przede wszystkim najslabsi: matki, dzieci, starsi. Jak wiele ludzkich istot wyniszczonych przez głód i choroby nie może liczyć na najbardziej nawet podstawowe formy opieki. A tam, gdzie są one zapewnione, jak wielu chorych dręczy strach i rozpacz, które rodzi nieumiejętność dostrzeżenia sensu swojego cierpienia w świetle wiary.

Godne pochwały, a wręcz heroiczne wysiłki tak licznych pracowników służby zdrowia oraz rosnący wkład wolontariuszy nie wystarczają, by zaspokoić konkretne potrzeby. Proszę Boga, by zechciał posłać jeszcze więcej wielkodusznych mężczyzn i kobiet, którzy będą potrafili otoczyć cierpiących nie tylko opieką fizyczną, lecz dostarczyć im także wsparcia duchowego, ukazując im wiarę jako źródło pociechy.

5. Drodzy chorzy oraz wy, członkowie ich rodzin i pracownicy służby zdrowia, którzy towarzyszyście im na tej trudnej drodze, pamiętajcie, że od was zależy ewangeliczna odnowa na szlaku duchowej wędrówki, prowadzącej do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. W naszych czasach, w których życie atakowane jest na różne, stare i nowe sposoby, postępujecie jak tłum, który próbował dotknąć Pana, „ponieważ moc wychodziła od Niego i uzdrawiała wszystkich” (Łk 6, 19). To właśnie do takiej wielkiej rzeszy ludzi Jezus wygłosił Kazanie na górze, nazywając błogosławionymi tych, którzy płaczą (por. Łk 6, 21). Cierpieć i opiekować się cierpiącymi – ten, kto przeżywa z wiarą te dwie sytuacje, nawiązuje specyficzny kontakt z cierpiącym Chrystusem i zostaje dopuszczony do udziału w „najszczególniejszej części nieskończonego skarbu Odkupienia świata” (*Salvifici doloris*, 27).

6. Drodzy bracia i siostry przeżywający czas próby, ofiarujcie wielkodusznie wasze cierpienie w komunii z cierpiącym Chrystusem i z Maryją, Jego najśłodsza Matką. A wy, którzy na co dzień spotykacie się z cierpiącymi, starajcie się, aby wasza służba stanowiła cenny wkład w ewangelizację. Musicie czuć, że jesteście żywą częścią Kościoła, ponieważ to w was wspólnota chrześcijańska staje w obliczu krzyża Chrystusa, aby uzasadnić przed światem nadzieję ewangeliczną (por. 1 P 3, 15). „Prosimy Was wszystkich, którzy cierpicie, abyście nas wspierali. Właśnie Was, którzy jesteście słabi, prosimy, abyście stawali się źródłem mocy dla Kościoła i dla ludzkości. W straszliwym wzmaganiu się pomiędzy siłami dobra i zła, którego widownią jest nasz współczesny świat – niech Wasze cierpienie w jedności z Krzyżem Chrystusa przeważą” (*Salvifici doloris*, 31).

7. To moje wezwanie kieruję także do was, pasterzy wspólnot kościelnych, oraz do was odpowiedzialnych za duszpasterstwo służby zdrowia, abyście starannie przygotowali się do obchodów

Światowego Dnia Chorego, podejmując inicjatywy, które uwrażliwiają Lud Boży i całe społeczeństwo na rozległą i złożoną problematykę opieki medycznej i zdrowia.

I wy, pracownicy służby zdrowia – lekarze, farmaceuci, pielęgniarki, kapelani, zakonnicy i zakonnice, urzędnicy i wolontariusze – a zwłaszcza wy, kobiety, od najdawniejszych czasów oddające się pielęgnowaniu chorych i niesieniu im duchowego wsparcia, ożywiajcie i umacniajcie ducha wspólnoty między chorymi, członkami ich rodzin oraz we wspólnocie kościelnej.

Towarzyszcie chorym i ich rodzinom, starając się, by ci, którzy są poddani próbie, nigdy nie czuli się zepchnięci na margines. Dzięki temu doświadczeniu cierpienie stanie się dla każdego szkołą wielkodusznej ofiarności.

8. Z tym apelem zwracam się również do władz cywilnych każdego szczepła i zachęcam, by uwagę i zainteresowanie Kościoła światem cierpienia uznali za okazję do dialogu, spotkania i współpracy w budowaniu społeczności, która poprzez troskę o cierpiących będzie czynić postępy na drodze sprawiedliwości, wolności, miłości i pokoju. Świat nie zazna pokoju bez sprawiedliwości; bez pokoju cierpienie będzie się szerzyć bez końca.

Proszę Maryję o macierzyńskie wsparcie dla cierpiących i dla tych, którzy z oddaniem im służą. Niech Matka Jezusa, od wieków czczona w znanym sanktuarium Matki Bożej z Guadalupe, usłyszycie wołanie tak wielu cierpiących, otrze łzy zbolełym, pochyli się nad wszystkimi chorymi świata. Drodzy chorzy, niech Najświętsza Maryja Panna przedstawi Synowi ofiarę waszych udręk, w których odzwierciedla się oblicze ukrzyżowanego Chrystusa.

Życząc wam tego, zapewniam was o mojej gorącej modlitwie i z serca udzielam wszystkim mojego Apostolskiego Błogosławieństwa.

Watykan, 11 listopada 1995 r.

**Orędzie Jana Pawła II
na V Światowy Dzień Chorego
11 lutego 1997**

„Czyńcie wszystko, cokolwiek wam powie”

1. Najbliższy Światowy Dzień Chorego będzie obchodzony 11 lutego 1997 r. w sanktuarium Matki Bożej w Fatimie, w ojczyźnie szlachetnego narodu portugalskiego. To miejsce ma dla mnie szczególne znaczenie. Tam bowiem udałem się w rocznicę zamachu na moją osobę, dokonanego na placu św. Piotra, aby podziękować Bogu, który w swojej niezbadanej Opatrzności zrządził, że to dramatyczne wydarzenie nastąpiło w rocznicę pierwszego objawienia się Matki Jezusa w Cova da Iria 13 maja 1917 r. Cieszę się zatem, że właśnie w Fatimie odbędą się oficjalne obchody Dnia Chorego, do którego przywiązuję szczególną wagę. Dzień ten stanie się dla każdego sposobnością do ponownego wsłuchania się w orędzie Maryi, które „w swej zasadniczej osnowie jest wezwaniem do nawrócenia i pokuty, podobnie jak w Ewangelii. Równocześnie wezwanie to wypowiedziane jest na początku XX stulecia – i do tego stulecia też jest szczególnie skierowane. Pani orędzia zdawała się ze szczególną przenikliwością odczytywać «znaki czasu», znaki naszego czasu” (Homilia w Fatimie, 13 maja 1982 r.). Słuchając słów Maryi będziemy mogli na nowo odkryć i żywo doświadczyć Jej misji w tajemnicy Chrystusa i Kościoła; misji, która zostaje zapowiedziana już w Ewangelii, kiedy Maryja prosi Jezusa, by dokonał pierwszego cudu, i poleca sługom podczas wesela w Kanie Galilejskiej: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie” (J 2, 5). W Fatimie Maryja powtórzyła dokładnie słowa wypowiedziane przez Syna na początku Jego działalności publicznej: „Czas się wypełnił (...). Nawracajcie się i wiercie w Ewangelię!” (Mk 1, 15). Naglące wezwanie Maryi do pokuty nie jest niczym innym jak tylko przejawem Jej macierzyńskiej troski o los ludzkiej rodziny, potrzebującej nawrócenia i przebaczenia.

2. Maryja stała się w Fatimie przekazicielką innych jeszcze słów Syna. W Cova da Iria rozbrzmiewa zwłaszcza Chrystusowe wezwanie: „Przyjdźcie do Mnie wszyscy, którzy utrudzeni i obciążeni jesteście, a Ja was pokrzepię” (Mt 11, 28). Czy rzesze pielgrzymów, które z całego świata przybywają do tego błogosławionego miejsca, nie świadczą wymownie o potrzebie pokrzepienia i pociechy, jakiej doświadcza w swoim życiu tak wielu ludzi? Perspektywa „pokrzepienia”, jakie Boski Lekarz może dać tym, którzy zwracają się doń z ufnością, pociąga przede wszystkim ludzi cierpiących. To pokrzepienie można znaleźć właśnie w Fatimie: czasem jest to pokrzepienie fizyczne, kiedy Bóg w swojej Opatrzności uzdrawia z choroby; częściej zaś jest to pokrzepienie duchowe, kiedy dusza ludzka, przeniknięta wewnętrznym światłem łaski, znajduje moc, aby przyjąć bolesny ciężar choroby i przekształcić go – dzięki zjednoczeniu z Chrystusem, cierpiącym Sługą – w narzędzie odkupienia i

zbawienia dla siebie i dla braci. Drogę, którą mamy podążać w tej niełatwej pielgrzymce, wskazuje nam macierzyński głos Maryi, która zawsze w przeszłości przemawiała do Kościoła, a w szczególny sposób w naszej epoce powtarza słowa: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie”.

3. Światowy Dzień Chorego jest zatem cenną sposobnością, aby raz jeszcze usłyszeć i przyjąć wezwanie Matki Jezusa, która u stóp krzyża stała się przybraną Matką ludzkości (por. J 19, 25-27). Dzień Chorego obchodzony będzie w ramach pierwszego roku triduum przygotowującego do Wielkiego Jubileuszu – roku poświęconego w całości rozważaniu zbawczej tajemnicy Chrystusa. Właśnie ta refleksja nad centralną rolą Chrystusa „nie może być odłączona od uznania roli, jaką spełnia Jego Najświętsza Matka. (...) Maryja bowiem zawsze wskazuje na swego Bożego Syna i staje się dla wszystkich wierzących wzorem wiary autentycznie przeżytej” (*Tertio millennio adveniente*, 43). Rola Maryi jako wzoru wyraża się najpełniej w wezwaniu, byśmy wpatrywali się w Ukrzyżowanego i uczyli od Tego, który przyjmując w pełni ludzką naturę, dobrowolnie zgodził się wziąć na siebie brzemień naszych cierpień i ofiarował się Ojcu jako niewinna ofiara dla nas ludzi i dla naszego zbawienia, „z głośnym wołaniem i płaczem” (Hbr 5, 7). W ten sposób odkupił cierpienie, przemieniając je w dar zbawczej miłości.

4. Drodzy bracia i siostry, cierpiący na duszy i ciele! Nie ulegajcie pokusie przeżywania cierpienia wyłącznie jako doświadczenia negatywnego, które każe wam wręcz wątpić w dobroć Boga. W cierpiącym Chrystusie każdy chory znajduje sens swoich bolesnych doświadczeń. Cierpienie i choroba należą do kondycji człowieka – istoty kruchej i ograniczonej, od poczęcia naznaczonej przez grzech pierworodny. Jednakże w Chrystusie, który umarł i zmartwychwstał, ludzkość odkrywa nowy wymiar cierpienia: postrzega je już nie jako klęskę, ale jako sposobność do dawania świadectwa wiary i miłości. Drodzy chorzy, uczcie się odkrywać w miłości „zbawczy sens własnego cierpienia i właściwą odpowiedź na wszystkie swoje pytania” (*Salvifici doloris*, 31). Wasza misja ma ogromną wartość zarówno dla Kościoła, jak i dla całego społeczeństwa.

„Drodzy przyjaciele, obarczeni ciężarem cierpienia, wy stoicie w pierwszym szeregu tych, których Bóg miłuje. Tak jak na wszystkich ludzi napotykanym na drogach Palestyny, tak i na was Jezus kieruje spojrzenie pełne dobroci; nigdy nie zabraknie wam Jego miłości” (Przemówienie do „zranionych przez życie”, Tours, 21 września 1996 r.). Starajcie się być wielkodusznymi świadkami tej szczególnie cennej miłości, składając dar ze swojego cierpienia, które tak bardzo może się przyczynić do zbawienia ludzkości. Społeczeństwo, szczególnie współczesne – które próbuje oprzeć swoją przyszłość wyłącznie na fundamencie dobrobytu i konsumpcji, a wszystko ocenia według kryterium przydatności i zysku – nie mogąc zaprzeczyć istnieniu cierpienia i choroby, stara się o nich zapomnieć albo ogołocić je z sensu, w złudnej nadziei, że uda się je przewyciężyć wyłącznie dzięki zdobyczom nauki i techniki. Bez wątpienia choroba i cierpienie nadal są granicą i próbą dla ludzkiego umysłu. Jednakże w świetle krzyża Chrystusa stają się doświadczeniem sprzyjającym wzrastaniu w wierze oraz cennym narzędziem, które pozwala nam współpracować – w zjednoczeniu z Chrystusem Odkupicielem – w realizacji Bożego zamysłu zbawienia.

5. Mówiąc o dniu Sądu Ostatecznego, kiedy to „Syn Człowieczy przyjdzie w swej chwale i wszyscy aniołowie z Nim” (Mt 25, 31), Ewangelia wskazuje kryteria, na podstawie których zostanie wydany wyrok. Jak wiadomo, wszystkie one są ujęte w uroczystej formule końcowej: „Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25, 40).

Do tych „braci najmniejszych” należą także chorzy (por. Mt 25, 36), często samotni i zepchnięci na margines społeczeństwa. Uwrażliwienie opinii publicznej na ich los jest jednym z najważniejszych celów Światowego Dnia Chorego; być blisko człowieka cierpiącego, aby umiał dobrze wykorzystać swoje cierpienie, także dzięki postawie tych, którzy zapewniają mu leczenie i opiekę – oto powinność, którą przypomina nam Dzień Chorego.

Za przykładem Jezusa winniśmy pochylać się niczym „dobry samarytanie” nad człowiekiem cierpiącym. Trzeba uczyć się „służyć w ludziach Synowi Człowieczemu”, jak mawiał bł. Alojzy Orione (por. *Scritti* 57, 104). Trzeba umieć ze współczuciem patrzeć na cierpienie braci, nie „przechodzić obok”, ale stawać się „bliźnim”, zatrzymując się przy nich, służyć im i okazywać miłość przez konkretne gesty, troszcząc się o zdrowie całej ludzkiej osoby. O poziomie społeczeństwa decyduje to, jak patrzy ono na ludzi cierpiących i jaką przyjmuje wobec nich postawę. W naszym świecie zbyt wiele istot ludzkich jest pozbawionych miłości wspólnoty rodzinnej i społecznej.

Objawiając się w Fatimie trojgu ubogim pastuszkom i czyniąc ich głosicielami ewangelicznego orędzia, Najświętsza Dziewica ponownie wyśpiewała swój hymn wyzwolenia – Magnificat – i stała się wyrazicielką tych, „którzy nie przyjmują biernie przeciwności w życiu osobistym i społecznym ani nie są ofiarami «alienacji» – jak się dzisiaj mawia – ale wraz z Nią głoszą, że Bóg jest mścicielem pokornych, a gdy trzeba, strąca władców z tronu” (Homilia w sanktuarium w Zapopan, Meksyk, 30 stycznia 1979 r.).

6. Korzystam zatem z tej okazji, aby ponowić apel do osób odpowiedzialnych za sprawy publiczne, do międzynarodowych i krajowych organizacji sanitarnych, do pracowników służby zdrowia, do stowarzyszeń wolontariatu i do wszystkich ludzi dobrej woli, aby połączyli swe siły z Kościołem, który wierny nauczaniu Chrystusa pragnie głosić Ewangelię poprzez świadectwo służby cierpiącym. Najświętsza Maryja Panna, która w Fatimie otarła tak wiele łez, niech pomoże wszystkim przekształcić Światowy Dzień Chorego w doniosły moment „nowej ewangelizacji”. Wypowiadając te życzenia i prosząc Maryję, Matkę Pana i naszą Matkę, o macierzyńskie wsparcie dla wszelkich inicjatyw podejmowanych z okazji tego Dnia Chorego, z całego serca udzielam błogosławieństwa wam, drodzy chorzy, waszym bliskim, pracownikom służby zdrowia, wolontariuszom i tym wszystkim, którzy solidarnie są blisko was w cierpieniu.

Watykan, 18 października 1996 r.

**Oroędzie Jana Pawła II
na VI Światowy Dzień Chorego
11 lutego 1998**

Nadzieja nadaje cierpieniu nowy sens

Drodzy Bracia i Siostry!

1. Obchody najbliższego Światowego Dnia Chorego, 11 lutego 1998 r., odbędą się w Sanktuarium w Loreto. Wybór tego miejsca, które przypomina nam czas, gdy Słowo przyjęło ciało w łonie Maryi Dziewicy za sprawą Ducha Świętego, ma nas zachęcić do kontemplacji tajemnicy Wcielenia.

Podczas moich kolejnych pielgrzymek do tego „pierwszego Sanktuarium o znaczeniu międzynarodowym poświęconego Najświętszej Maryi Pannie, przez wiele wieków prawdziwego serca maryjnego chrześcijaństwa” (por. List do biskupa Pasquale Macchiego, delegata apostolskiego ds. Sanktuarium w Loreto, 15 sierpnia 1993 r.), odczuwałem zawsze szczególną bliskość ludzi chorych, którzy przybywają tu bardzo licznie i z wielką ufnością. „Gdzież zresztą mogliby oni znaleźć lepsze przyjęcie, jeśli nie w domu Tej, którą właśnie Litania loretańska przyzywa jako «Uzdrowienie chorych» i «Pocieszycielkę strapionych»? (tamże).

Wybór Loreto trafnie nawiązuje zatem do długiej tradycji miłości i troski Kościoła o tych, którzy cierpią na ciele i duszy. Z pewnością przyczyni się do ożywienia modlitwy za chorych, jaką wierni zanoszą do Boga ufni we wstawiennictwo Maryi. To ważne wydarzenie stanie się też dla całej wspólnoty kościelnej sposobnością, by stanąć w należnym skupieniu przed Świętym Domem, ikoną tak fundamentalnego wydarzenia i misterium, jakim jest wcielenie Słowa, oraz by przyjąć światło i moc Ducha, który przemienia serce człowieka w „przybytek nadziei”.

2. „A Słowo stało się ciałem” (J 1, 14). W Sanktuarium w Loreto bardziej niż gdziekolwiek indziej można dostrzec głęboki sens tych słów ewangelisty Jana. W murach Świętego Domu Jezus Chrystus, „Bóg z nami”, mówi nam ze szczególną mocą o miłości Ojca (por. J 3, 16), która w odkupieńczym wcieleniu objawiła się w sposób najdoskonalszy.

Wychodząc na poszukiwanie człowieka, Bóg sam stał się człowiekiem, rzucił most między boską transcendencją a kondycją człowieka. „On, istniejąc w postaci Bożej, nie skorzystał ze sposobności, aby na równi być z Bogiem, lecz ogołocił samego siebie, stawszy się posłusznym aż do śmierci, i to śmierci krzyżowej” (Flp 2, 6-8).

Chrystus nie przyszedł, aby usunąć nasze cierpienia, ale by mieć w nich udział, oraz by biorąc je na siebie nadać im wartość zbawczą. Stając się uczestnikiem ludzkiej kondycji, wszystkich jej

ograniczeń i cierpień, odkupił ją. Zbawienie, którego dokonał, a którego figurą były już wcześniej uzdrowienia chorych, otwiera horyzonty nadziei wszystkim ludziom przeżywającym trudny czas cierpienia.

3. „Za sprawą Ducha Świętego”. Tajemnica wcielenia to dzieło Ducha, który w Trójcy jest „Osobą-Miłością, Darem nie stworzonym, bezpośrednim źródłem wszelkiego obdarowania, jakie pochodzi od Boga porządku stworzenia; jest też bezpośrednią zasadą i jakby podmiotem samoudzielania się Boga w porządku łaski” (*Dominum et vivificantem*, 50). To Jemu poświęcony jest rok 1998 – drugi etap bezpośrednich przygotowań do Jubileuszu Roku 2000.

Duch Święty rozlany w naszych sercach pozwala nam odczuć w niepojęty sposób „Boga bliskiego człowiekowi”, objawionego nam przez Chrystusa: „Na dowód tego, że jesteście synami, Bóg wysłał do serc naszych Ducha Syna swego, który woła: Abba, Ojczy!” (Ga 4, 6). On jest prawdziwym stróżem nadziei wszystkich ludzi, a zwłaszcza tych, którzy „posiadają pierwsze dary Ducha” i „oczekują odkupienia swego ciała” (por. Rz 8, 23). W sercu człowieka Duch Święty staje się – jak głosi sekwencja liturgiczna z uroczystości Pięćdziesiątnicy – prawdziwym „Ojcem ubogich, Dawcą łask drogich, Światłością sumień”; staje się „najmilszym z gości”, który przynosi „w pracy ochłodę, w skwarze żywą wodę”, „utulenie” w płaczu, pośród niepokojów, walk i niebezpieczeństw każdej epoki. To Duch daje ludzkiemu sercu moc, aby mogło stawić czoło trudnościom i przewyciężyć je.

4. „W łonie Maryi Dziewicy”. Patrząc na mury Świętego Domu słyszymy jeszcze jakby echo słów, którymi Matka Chrystusa wyraziła przyzwolenie na zbawczy plan Boga i gotowość współpracy z nim: *ecce* to wielkoduszne zawierzenie; *fiat* to ufne poddanie. Napęczniona bez reszty Bogiem, Maryja całym swoim życiem nieustannie współpracowała z dziełem zbawczym dokonany przez Jej Syna Jezusa.

W drugim roku przygotowań do Jubileuszu mamy kontemplować i naśladować Maryję „przede wszystkim jako niewiastę posłuszną głosowi Ducha Świętego, jako niewiastę, która milczy i słucha, niewiastę nadziei, która potrafiła, jak Abraham, przyjąć wolę Bożą, wierząc nadziei wbrew nadziei (por. Rz 4, 18)” (*Tertio millennio adveniente*, 48). Maryja wie, że uznając się za służebnicę Pana, oddaje się zarazem na służbę Jego miłości do ludzi. Swoim przykładem pomaga zrozumieć, że bezwarunkowe przyjęcie Bożego panowania każe człowiekowi trwać w postawie całkowitej gotowości do służby. W ten sposób Maryja staje się ikoną cierpiących i wzorem współczucia.

Znamienne jest, że przyjąwszy wielkodusznie zwiastowanie anielskie, udaje się pospiesznie do Elżbiety, aby jej pomóc. Później stając wobec kłopotliwej sytuacji nowożeńców z Kany Galilejskiej, dostrzega w niej wezwanie, by okazać im pomoc i stać się przez to wyrazistym znakiem opatrnościowej miłości Boga. Najwyższym wyrazem służby Maryi będzie Jej udział w męce i śmierci Syna, gdy u stóp krzyża otrzyma Ona misję Matki Kościoła.

Wpatrując się w Nią – „Uzdrowienie chorych” – wielu chrześcijan w kolejnych stuleciach nauczyło się opiekować chorymi z prawdziwie macierzyńską czułością.

5. Kontemplacja tajemnicy wcielenia, tak namacalnie obecnej w Domu w Loreto, ożywia wiarę w zbawcze dzieło Boga, który w Chrystusie uwolnił człowieka od grzechu i śmierci oraz otworzył jego serce na nadzieję nowego nieba i nowej ziemi (por. 2 P 3, 13). W świecie rozdartym przez cierpienie, sprzeczności, egoizm i przemoc, chrześcijanin żyje ze świadomością, że „całe stworzenie aż dotąd jęczy i wzdycha w bólach rodzenia” (Rz 8, 22), i czuje się zobowiązany, aby słowem i życiem świadczyć o zmartwychwstałym Chrystusie.

Dlatego w liście apostołskim *Tertio millennio adveniente* wezwałem wierzących do „podkreślenia i głębszego rozeznania znaków nadziei, dostrzegalnych u schyłku obecnego stulecia mimo cieni, które często je zakrywają przed naszym wzrokiem” oraz do zwrócenia szczególnej uwagi na „osiągnięcia nauki, techniki, a nade wszystko medycyny w służbie życia ludzkiego” (por. nr 46). Jednakże mimo sukcesów odnoszonych w dziedzinie zwalczania chorób i łagodzenia cierpień nie możemy zapomnieć o licznych sytuacjach, w których nadal lekceważona jest i deptana godność i nadrzędny status człowieka; dzieje się tak wówczas, gdy system ochrony zdrowia jest pojmowany wyłącznie w kategoriach komercyjnych, a nie jako solidarna służba społeczna, gdy rodzina musi sama zmagać się z problemami zdrowotnymi oraz gdy najsłabsze warstwy społeczne zmuszone są ponosić konsekwencje zaniedbań i niesprawiedliwych dyskryminacji.

Przy okazji Światowego Dnia Chorego pragnę wezwać wspólnotę kościelną do nowych wysiłków na rzecz przebudowy ludzkiego społeczeństwa w „dom nadziei” przy współpracy wszystkich wierzących i ludzi dobrej woli.

6. Aby było to możliwe, kościelna wspólnota musi być żywą komunią: tylko tam, gdzie przez słuchanie słowa, modlitwę i sprawowanie sakramentów ludzie stają się „jednym sercem i jedną duszą”, kształtuje się braterska solidarność i umiejętność dzielenia się dobrami materialnymi; tylko tam spełniają się słowa św. Pawła skierowane do Koryntian: „gdy cierpi jeden członek, współcierpią wszystkie inne członki” (1 Kor 12, 26).

W okresie przygotowań do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 Kościół powinien pomnożyć wysiłki, aby przełożyć na język konkretnych działań wizję komunii opisaną przez Apostoła. Diecezje, parafie i wszystkie wspólnoty kościelne niech starają się ukazywać problem zdrowia i choroby w świetle Ewangelii; niech wspierają działalność w obronie życia i godności człowieka od chwili poczęcia aż do naturalnego kresu; niech w konkretny i widzialny sposób realizują opcję preferencyjną na rzecz ubogich i odepchniętych; niech otoczą miłością i opieką ofiary nowych chorób społecznych, inwalidów, przewlekle chorych, umierających oraz tych, których konflikty polityczne i społeczne zmusiły do opuszczenia własnej ziemi i do życia w bardzo trudnych, a czasem wręcz nieludzkich warunkach.

Wspólnoty, które w swoim życiu umieją realizować prawdziwą „diakonię” ewangeliczną, dostrzegając w człowieku chorym i ubogim „swojego Pana i Władcę”, dają odważne świadectwo i przyczyniają się skutecznie do odnowienia nadziei na „ostateczne nadejście Królestwa Bożego”.

7. Drodzy ludzie chorzy, zajmujecie szczególne miejsce we wspólnocie Kościoła. Cierpienie, którego doznajecie, i pragnienie odzyskania zdrowia kształtują w was szczególną wrażliwość na

wartość nadziei. Wstawiennictwu Maryi powierzam wasze pragnienie zdrowia cielesnego i duchowego, zachęcając was, byście rozjaśnili je i wzbogacili teologalną cnotą nadziei, która jest darem Chrystusa.

Nadzieja pomoże wam nadać nowy sens cierpieniu, przekształcając je w drogę zbawienia, w sposobność do ewangelizacji i do udziału w odkupieniu. Cierpienie bowiem „może mieć dla człowieka i dla samego społeczeństwa także znaczenie pozytywne, gdyż może stać się formą uczestniczenia w zbawczym cierpieniu Chrystusa i w radości Jego zmartwychwstania, a więc siłą, która uświęca i buduje Kościół” (*Christifideles laici*, 54; por. *Salvifici doloris*, 23). Wasze doświadczenie cierpienia, wzorowane na Chrystusie i przeniknięte obecnością Ducha Świętego, będzie głosić zwycięską moc Zmartwychwstania.

8. Kontemplacja Świętego Domu kieruje nasze myśli ku Rodzinie Nazaretańskiej, która również przeszła wiele prób: jeden z hymnów liturgicznych mówi o niej jako o „zaprawionej w cierpieniu” (Brewiarz Rzymski, Godzina Czytań na uroczystość Świętej Rodziny). Mimo to w tym „świętym i słodkim domostwie” (tamże) nie brakowało także najprawdziwszej radości.

Pragnąłbym, aby z tego domostwa każda ludzka rodzina dotknięta cierpieniem mogła czerpać pokój i ufność. Wzywam społeczność kościelną i cywilną, by niosły pomoc w trudnych sytuacjach, w jakich znajduje się wiele rodzin, dźwigających ciężar kogoś bliskiego; zarazem jednak przypominam, że Chrystusowy nakaz nawiedzania chorych skierowany jest przede wszystkim do krewnych osoby dotkniętej cierpieniem. Opieka nad chorym członkiem rodziny sprawowana z miłością i poświęceniem oraz wspomagana wiarą, modlitwą i sakramentami może stać się niezastąpioną formą terapii dla samego chorego, dla wszystkich zaś okazją do odkrycia cennych wartości humanistycznych i duchowych.

9. W tym kontekście myślę zwłaszcza o pracownikach służby zdrowia i o duszpasterzach, o ludziach, którzy z racji wykonywanego zawodu lub jako wolontariusze stykają się nieustannie z chorymi i z ich potrzebami. Pragnę ich wezwać, aby zachowali jak największe mniemanie o pracy, jaka została im powierzona, i nie ustępowali w obliczu trudności i niezrozumienia. Pracować w dziedzinie ochrony zdrowia nie znaczy jedynie walczyć z chorobą, ale nade wszystko podnosić jakość ludzkiego życia. Ponadto chrześcijanin, świadomy, że „chwałą Bożą jest człowiek żyjący”, umie czcić Boga w ludzkim ciele zarówno wtedy, gdy jest ono pełne siły, żywotności i piękna, jak i wtedy, gdy okazuje się słabe i nieodporne. Zawsze głosi transcendentną wartość osoby, której wartość pozostaje nienaruszona mimo cierpienia, choroby i starości. Dzięki wierze w zwycięstwo Chrystusa nad śmiercią oczekuje z ufnością chwili, gdy Bóg „przekształci nasze ciało poniżone na podobne do swego chwalebego ciała, tą potęgą, jaką może On także wszystko, co jest, sobie podporządkować” (Flp 3, 21).

Inaczej niż ci, którzy „nie mają nadziei” (1 Tes 4, 13), chrześcijanin wie, że czas cierpienia pozwala doświadczyć nowego życia i łaski zmartwychwstania. To przekonanie wyraża przez leczenie chorób, przez troskę o chorych i opiekę nad nimi, przez udział w życiu Chrystusa, do którego ma dostęp przez modlitwę i sakramenty. Czyż opieka nad człowiekiem chorym i umierającym, pomoc

okazywana „człowiekowi zewnętrznemu”, bliskiemu już kresu, aby „człowiek wewnętrzny” mógł się odnawiać każdego dnia (por. 2 Kor 4, 16), nie jest uczestnictwem w tym „procesie zmartwychwstania”, który Chrystus zainicjował w dziejach ludzkości przez misterium paschalne i które urzeczywistni się w pełni na końcu czasów? Czyż nie na tym polega „obrona tej nadziei” (por. 1 P 3, 15), która została nam dana? Każda łza jest już zwiastowaniem czasów ostatecznych zapowiedzią ostatecznej pełni (por. Ap 21, 4 i Iz 25, 8).

Świadoma tego wspólnota chrześcijańska opiekuje się czynnie chorymi i zabiega o wzrost jakości życia współpracując w tym z wszystkimi ludźmi dobrej woli. Tę trudną misję w służbie człowieka pełni zarówno przez dialog z siłami, które reprezentują inne wizje moralności, dialog nacechowany szacunkiem, ale i wiernością własnym poglądom, przez czynny udział w kształtowaniu prawodawstwa chroniącego środowisko naturalne, przez poparcie dla sprawiedliwego rozdziału środków ochrony zdrowia, przez rozwijanie solidarności między narodami bogatymi a ubogimi (por. *Tertio millennio adveniente*, 46).

10. Maryi, Pocieszycielce strapionych, powierzam tych, którzy cierpią na ciele i duszy, a także pracowników służby zdrowia i wszystkich, którzy z poświęceniem opiekują się chorymi.

Ku Tobie, Panno Loretańska, kierujemy z ufnością spojrzenie. Ciebie, „życie, słodyczy i nadziejo nasza”, prosimy, byś nauczyła nas oczekiwać świtu trzeciego tysiąclecia z tymi samymi uczuciami, które przenikały Twoje serce, gdy oczekiwałaś narodzin Twego Syna Jezusa.

Twoja opieka niech nas uwolni od pesymizmu, niech pozwoli nam dostrzec pośród cieni naszej epoki jaśniejsze ślady obecności Chrystusa.

Twojej matczynej dobroci powierzamy łzy, westchnienia i nadzieje chorych. Niech uleczy ich rany dobroczynny balsam pocieszenia i nadziei. Ich cierpienie, zjednoczone z cierpieniem Jezusa, niech się stanie narzędziem odkupienia.

Twój przykład niech nas prowadzi, abyśmy umieli uczynić z naszego życia nieustanny hymn uwielbienia miłości Bożej. Rozbudź w nas wrażliwość na potrzeby innych i gorliwość w niesieniu pomocy cierpiącym, daj nam zdolność towarzyszenia samotnym i budowania nadziei tam, gdzie rozgrywają się ludzkie dramaty. Na każdym etapie naszego życia, radosnym czy smutnym, z macierzyńską miłością ukazuj nam Twego Syna Jezusa, „o łaskawa, o litościwa, o słodka Panno Maryjo”. Amen.

Watykan, 29 czerwca 1997 r., w uroczystość świętych Apostołów Piotra i Pawła

**Oroędzie Jana Pawła II
na VII Światowy Dzień Chorego
11 lutego 1999**

„Zrzuć swą troskę na Pana, a On cię podtrzyma”

Drodzy Bracia i Siostry!

1. Zgodnie z obyczajem, który stał się już tradycją, najbliższy Światowy Dzień Chorego, 11 lutego 1999 r., będzie obchodzony szczególnie uroczyście w jednym z najbardziej znanych sanktuariów maryjnych.

Okoliczności czasu i miejsca sprawiają, że wybór sanktuarium Matki Bożej w Harissie, wznoszącego się na wzgórzu, z którego widać Bejrut, ma wielorakie i głębokie znaczenie. Sanktuarium to znajduje się w Libanie, który – jak już kiedyś powiedziałem – „jest czymś więcej niż krajem: jest orędiem i wzorem dla Wschodu i dla Zachodu” (Rzym, 7 września 1989 r.).

Z sanktuarium w Harissie Najświętsza Panna sięga czujnym spojrzeniem aż po wybrzeże Morza Śródziemnego, skąd bardzo blisko jest do ziemi, po której chodził Jezus, „głosząc Ewangelię o królestwie i lecząc wszelkie choroby i wszelkie słabości wśród ludu” (Mt 4, 23). Nieopodal leży też ziemia, gdzie złożone są ciała męczenników Kosmy i Damiana, którzy podejmując Chrystusowy nakaz, aby „głosić królestwo Boże i uzdrawiać chorych” (por. Łk 9, 2), wypełniali go tak ofiarnie, że zasłużyli na miano „świętych lekarzy anargiryków”, wykonywali bowiem zawód lekarski, nie pobierając wynagrodzenia.

W ramach przygotowań do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 Kościół zamierza poświęcić rok 1999 głębszej refleksji nad Osobą Boga Ojca. Apostoł Jan przypomina nam w swoim Pierwszym Liście, że „Bóg jest miłością” (1 J 4, 8. 16). Refleksja nad tą tajemnicą z pewnością ożywi teologalną cnotę miłości w jej podwójnym wymiarze: miłości do Boga i do braci.

2. W tej perspektywie opcja preferencyjna na rzecz ubogich i cierpiących na ciele i na duszy, przyjęta przez Kościół, stanie się u kresu drugiego tysiąclecia chrześcijaństwa „drogą autentycznego nawrócenia na Ewangelię”. Pobudzi to z pewnością wszystkich ludzi do coraz usilniejszego poszukiwania jedności, aby można było budować cywilizację miłości (por. *Tertio millennio adveniente*, 50-52) pod przewodnictwem Matki Jezusa, która jest „doskonałym przykładem miłości Boga i bliźniego” (por. tamże, 54).

Jakież inne miejsce na ziemi bardziej niż Liban mogłoby być dzisiaj symbolem jedności chrześcijan i spotkania wszystkich ludzi w komunii miłości? Na ziemi libańskiej nie tylko współistnieją bowiem wspólnoty katolickie o różnych tradycjach oraz różne społeczności chrześcijańskie, ale

krzyżują się też drogi wielu religii. Może ona zatem służyć jako laboratorium „zgodnego budowania przyszłego współistnienia i współpracy, w perspektywie rozwoju cywilizacyjnego i moralnego narodów” (Adhortacja posynodalna *Nowa nadzieja dla Libanu*, 93).

Obchody Światowego Dnia Chorego, mające swoje centrum własne w Libanie, wzywają Kościół powszechny do zastanowienia się nad posługą, jaką pełni wobec osób, których kondycja – bardziej niż jakakolwiek inna – ujawnia ograniczenia i słabość ludzkich istot, a tym samym domaga się ich wzajemnej solidarności. Dzień Chorego staje się zatem szczególnym przeżyciem więzi z Ojcem, a zarazem niezbędnym przypomnieniem najważniejszego przykazania miłości, z którego wszyscy zostaniemy rozliczeni (por. Mt 25, 31-46). Sam Jezus wskazuje nam wzór do naśladowania w postaci Dobrego Samarytanina: czyni to w przypowieści, która jest kluczem do pełnego zrozumienia przykazania miłości bliźniego (por. Łk 10, 25-37).

3. Najbliższy Światowy Dzień Chorego winien zatem rozbudzić szczególną wrażliwość na potrzebę miłosierdzia. Zostanie ona zapewne podkreślona także podczas spotkania poświęconego refleksji, studium i modlitwie w sanktuarium w Harissie, które stanowi cel pielgrzymek wszystkich libańskich wspólnot chrześcijańskich z różnych Kościołów, a także pobożnych muzułmanów. Dzięki temu wyraźniej odczuwalna stanie się potrzeba budowania jedności przez ów „ekumenizm czynów”, który wyraża się w trosce o chorych, o cierpiących, odepchniętych, ubogich i pozbawionych wszystkiego, a tym samym jawi się jako najpilniej potrzebna i jednocześnie najmniej uciążliwa z dróg ekumenii, jak tego dowodzi doświadczenie. Na tej drodze możliwe będzie nie tylko poszukiwanie „pełnej jedności wszystkich, którzy przyznają się do miana chrześcijan, ale także otwarcie się na dialog międzyreligijny w kraju takim jak Liban, gdzie różne wyznania religijne «uznają wspólnie pewne niepodważalne wartości ogólnoludzkie i duchowe» i na tej podstawie nawet «niezależnie od ważnych różnic między religiami», mogą skupić się przede wszystkim na tym, co je łączy” (Adhortacja posynodalna *Nowa nadzieja dla Libanu*, 13-14).

4. Żadne wołanie, wznoszące się z ludzkich serc, nie jest równie głośne, jak wołanie o zdrowie i o ochronę zdrowia. Jest zatem zrozumiałe, że ludzka solidarność na wszystkich płaszczyznach może i powinna rozwijać się nade wszystko w tej sferze. Należy zatem „przeprowadzić poważną i głęboką analizę organizacji służby zdrowia, dążąc do tego, aby jej instytucje coraz bardziej stawały się miejscami świadectwa miłości do ludzi” (tamże, 102).

Z drugiej strony, odpowiedź oczekiwana przez ludzi cierpiących musi być dostosowana do potrzeb ich samych, oni zaś pragną nade wszystko daru obecności i współczucia, solidarnej miłości i ofiarnego, czasem wręcz heroicznego poświęcenia. Kontemplacja tajemnicy ojcostwa Bożego niech stanie się źródłem nadziei dla chorych oraz szkołą troskliwej opieki dla tych, którzy niosą im pomoc.

5. Do chorych w każdym wieku i stanie, do cierpiących na wszelkiego rodzaju dolegliwości, a także do ofiar katastrof i tragicznych wypadków kieruję wezwanie, by powierzyli się ojcowskim ramionom Boga. Wiemy, że życie zostało nam ofiarowane przez Ojca w darze jako najwyższy wyraz

Jego miłości, i że w każdych okolicznościach pozostaje ono Jego darem. To przekonanie winno przyświecać wszystkim naszym najbardziej odpowiedzialnym decyzjom, nawet jeśli nasza ograniczona kondycja sprawia, że ich skutki mogą się nam czasem wydawać niejasne i niepewne. Do niego też odwołuje się psalmista, gdy wzywa: „Zrzuć swą troskę na Pana, a On cię podtrzyma; nie dopuści nigdy, by miał się zachwiać sprawiedliwy” (Ps 55, 23).

W komentarzu do tego zdania św. Augustyn pisał: „O co się troszczysz? Czym się martwisz? Ten, kto cię stworzył, zadba o ciebie. Czyż ten, kto troszczył się o ciebie, jeszcze zanim zaistniałeś, nie otoczy się opieką teraz, gdy stałeś się tym, czym On chciał cię uczynić? Teraz bowiem jesteś już wierny, idziesz już ścieżką sprawiedliwości. Czyż zatem nie zatroszczy się o ciebie Ten, który sprawia, że Jego słońce świeci nad dobrymi i złymi, a deszcz pada na sprawiedliwych i niesprawiedliwych? Czy zaniedba, porzuci i opuści właśnie ciebie, który stałeś się sprawiedliwy i żyjesz wiarą? Przeciwnie, On świadczy ci dobro, pomaga ci, daje ci to, czego potrzebujesz, ochrania cię w przeciwnościach. Pociesza cię swoimi darami, abyś wytrwał, a odbierając je strofuje cię, abyś nie zginął; Pan troszczy się o ciebie, nie lękaj się. Wspomaga cię Ten, który cię stworzył, nie wypadaj zatem z ręki Stwórcy; jeśli wypadniesz z ręki twego Stworzyciela, zginiesz. Dobra wola pomaga ci pozostać w rękach Tego, kto cię stworzył. (...) Zaufaj Mu, nie sądz, że masz przed sobą przepaść, w którą możesz spaść; niech ci takie myśli nie przychodzą do głowy. On powiedział: Ja napełniam niebo i ziemię. On nigdy cię nie opuści; ty zatem nie opuszczaj Jego, nie opuszczaj samego siebie” (*Enarratio in Psalmos 39, 26, 27; CCL 38, 445*).

6. Pracownikom służby zdrowia – lekarzom, farmaceutom, pielęgniarkom, kapelanom, zakonnikom i zakonnicom, pracownikom administracji i wolontariuszom – którzy na mocy swego powołania i zawodu mają być strażnikami i sługami ludzkiego życia, pragnę raz jeszcze wskazać przykład Chrystusa: posłany przez Ojca jako najwyższy dowód Jego nieskończonej miłości (por. J 3, 16), Jezus nauczył człowieka „świadczyć dobro cierpieniem – oraz świadczyć dobro cierpiącemu”, przez co „w tym podwójnym aspekcie odsłonił sens cierpienia do samego końca” (*Salvifici doloris, 30*).

Pochylając się z miłością nad cierpiącymi, ucicie się poznawać głęboką rzeczywistość tajemnicy cierpienia. Cierpienie, którego jesteście świadkami, niech będzie dla was miarą poświęcenia, jakiego się od was oczekuje. Zaś pełniąc tę służbę na rzecz życia, bądźcie otwarci na współpracę ze wszystkimi, ponieważ „sprawa życia oraz jego ochrony i promocji nie jest wyłączną prerogatywą chrześcijan. (...) Życie ma w sobie niewątpliwie coś świętego i religijnego, ale ten jego aspekt nie dotyczy tylko wierzących” (*Evangelium vitae, 101*). Skoro cierpiący nie prosi o nic innego, jak tylko o pomoc, to i wy przyjmujcie pomoc od wszystkich, jeżeli chce się ona wyrazić w geście miłości.

7. Zwracam się z nagłym apelem do wspólnoty Kościoła, aby rok Ojca stał się dla niej rokiem czynnego miłosierdzia, miłosierdzia w działaniu, w które zaangażują się w pełni wszystkie instytucje kościelne. Św. Ignacy Antiocheński pisze do Efezjan, że miłosierdzie jest drogą ku Bogu. Wiara i miłość to początek i cel życia: wiara jest początkiem, miłość jest celem (por. PG V, 651). Towarzyszą im wszystkie inne cnoty, aby prowadzić człowieka ku doskonałości. Natomiast św.

Augustyn naucza: „Jeżeli zatem nie potrafisz przeczytać po kolei wszystkich stronic Pisma, ani nie umiesz rozwinąć wszystkich zwojów zawierających Słowo Boże, ani też zgłębić wszystkich tajników Pisma Świętego, miej miłość, bo od niej wszystko zależy. W ten sposób poznasz nie tylko to, czego i tam już się dowiedziałeś, ale i to, czego się tam dotąd nie nauczyłeś” (*Sermo*, 350, 2-3; PL 39,1534).

8. Niech Maryja Panna, Matka Boża z Harissy, stanie w Światowym Dniu Chorego u boku wszystkich cierpiących i ukaże im swój świetlany przykład; niech będzie natchnieniem dla tych, którzy dają świadectwo chrześcijańskiej wiary przez służbę chorym; niech macierzyńską dłonią prowadzi wszystkich do domu Ojca wszelkiego miłosierdzia. Ona, która czuwała nad narodem libańskim, nękanym przez straszliwe cierpienia, niech rozbudzi w świecie – dzięki nadziei, jaka znów zajaśniała w tym kraju – nową wiarę w uzdrawiającą moc miłości i zgromadzi wszystkich pod swoim płaszczem niczym zagubione dzieci. Niech rozpoczynające się wkrótce nowe tysiąclecie rozpocznie nową erę zaufania do człowieka, najdoskonalszego stworzenia miłości Bożej, które tylko w miłości może znaleźć sens swego życia i przeznaczenia.

Watykan, 8 grudnia 1998 r.

**Oreǳie Jana Pawła II
na VIII Światowy Dzień Chorego
11 lutego 2000**

Kontemplujmy przykład Jezusa – Boskiego Samarytanina

1. VIII Światowy Dzień Chorego, który obchodzony będzie w Rzymie 11 lutego 2000 r., a więc w roku Wielkiego Jubileuszu, stanie się dla wspólnoty chrześcijańskiej sposobnością, by raz jeszcze rozważyć rzeczywistość choroby i cierpienia w perspektywie wcielenia Syna Bożego i w świetle tego niezwykłego wydarzenia spojrzeć na nowo na te fundamentalne ludzkie doświadczenia.

U kresu drugiego tysiąclecia ery chrześcijańskiej Kościół patrzy z podziwem na postępy, jakie poczyniła ludzkość w dziedzinie opieki nad cierpiącymi i ochrony zdrowia, a zarazem wsłuchuje się w postulaty zgłaszane przez służbę zdrowia, aby lepiej określić swoją rolę w tym środowisku i właściwie odpowiedzieć na naglące wyzwania chwili obecnej.

W ciągu dziejów człowiek wykorzystywał zasoby swojego rozumu i serca, aby przekraczać ograniczenia nieodłącznie związane z jego kondycją i dzięki temu osiągnął wielkie sukcesy w dziedzinie ochrony zdrowia. Wystarczy wspomnieć o możliwości przedłużania życia i podnoszenia jego jakości, niesienia ulgi w cierpieniu i polepszania ogólnego stanu chorych przy pomocy niezawodnych lekarstw i coraz bardziej skomplikowanych technik. Do tych osiągnięć należy dodać zdobycze o charakterze społecznym, takie jak powszechna świadomość prawa do ochrony zdrowia, która znajduje formalny wyraz w różnego rodzaju „kartach praw chorego”. Nie trzeba też zapominać o znacznym rozwoju opieki nad chorymi, jaki dokonał się dzięki nowym technikom leczniczym, dzięki coraz lepiej wykwalifikowanej służbie pielęgniarskiej oraz działalności wolontariuszy, którzy w ostatnim okresie osiągnęli wysoki poziom kompetencji zawodowej.

2. U kresu drugiego tysiąclecia nie można jednak powiedzieć, że ludzkość uczyniła wszystko, co konieczne, aby zmniejszyć ogromne brzemień cierpienia, ciężące na jednostkach, rodzinach i całych społeczeństwach.

Wydaje się wręcz, że zwłaszcza w obecnym stuleciu wielka rzeka ludzkiego cierpienia, której źródłem jest ułomność człowieczej natury i rana grzechu pierworodnego, wezbrała jeszcze bardziej, bo dołączyły się do niej bolesne konsekwencje fałszywych wyborów podejmowanych przez jednostki i przez państwa: mam na myśli wojny, które wykrwawiły nasze stulecie być może bardziej niż jakiegokolwiek inne w niespokojnych dziejach ludzkości; myślę o powszechnych w naszych społeczeństwach chorobach, takich jak narkomania, AIDS, choroby wywołane przez zanieczyszczenie wielkich miast i środowiska naturalnego; myślę o nasileniu drobnej i wielkiej przestępczości i o propozycjach legalizacji eutanazji.

Mam przed oczyma nie tylko szpitalne łóżka, w których leży tak wielu chorych, ale także cierpienia uchodźców, sierot, licznych ofiar plag społecznych i ubóstwa.

Jednocześnie kryzys wiary, widoczny zwłaszcza w społeczeństwach zsekularyzowanych, staje się jeszcze jedną poważną przyczyną cierpienia, ponieważ odbiera człowiekowi umiejętność dostrzegania zbawczego sensu cierpienia i pozbawia go pociechy płynącej z eschatologicznej nadziei.

3. Kościół, dzieląc radości i nadzieje, smutki i lęki ludzi każdej epoki, nieustannie towarzyszył ludzkości i wspomagał ją w walce z cierpieniem oraz w dążeniu do ochrony zdrowia. Starał się zarazem ukazywać ludziom sens cierpienia oraz bogactwo odkupienia dokonanego przez Chrystusa Zbawiciela. Historia zna wielkie postaci mężczyzn i kobiet, które wiedzione pragnieniem naśladowania Chrystusa przez głęboką miłość do ubogich i cierpiących braci, tworzyły niezliczone formy opieki nad nimi, nasycając dobrem ostatnie dwa tysiąclecia.

Oprócz Ojców Kościoła oraz założycieli i założycielek zgromadzeń zakonnych musimy tu wspomnieć z głębokim podziwem ogromną rzeszę ludzi, którzy w milczeniu i pokorze złożyli własne życie w ofierze chorym braciom, osiągając w wielu przypadkach szczyty heroizmu (por. *Vita consecrata*, 83). Codzienne doświadczenie przekonuje nas, że Kościół, czerpiąc natchnienie z Ewangelii miłości, nadal przyczynia się poprzez liczne dzieła, szpitale, struktury sanitarne i organizacje wolontariuszy do ochrony zdrowia ludzi i opieki nad chorymi, otaczając szczególną troską najuboższych we wszystkich częściach świata, niezależnie od tego, czy ich cierpienie zostało spowodowane umyślnie, czy też nie.

Tę działalność należy wspomagać i rozwijać, aby chronić cenne dobro ludzkiego zdrowia, zwracając uwagę na wszelkie nierówności i sprzeczności, jakie występują w sferze ochrony zdrowia.

4. W ciągu stuleci bowiem obok blasków nie zabrakło też cieni, które przesłaniały i nadal przesłaniają wspaniałe pod wieloma względami osiągnięcia w tej dziedzinie. Mam tu zwłaszcza na myśli głębokie nierówności społeczne widoczne w dostępie do służby zdrowia, do dzisiaj występujące na rozległych obszarach naszej planety, zwłaszcza w krajach południowej półkuli.

Ta niesprawiedliwa dyskryminacja ujawnia się w sposób coraz bardziej dramatyczny w sferze podstawowych praw człowieka: całe społeczności nie mają dostępu nawet do najpilniej potrzebnych leków, podczas gdy gdzie indziej nadużywa się i marnotrawi bardzo kosztowne lekarstwa. A cóż powiedzieć o ogromnej liczbie naszych braci i sióstr, którzy z powodu niedożywienia cierpią na różnorakie choroby? Oprócz tego toczą się w świecie liczne krwawe wojny, które sieją śmierć i są przyczyną wielorakich cierpień fizycznych i psychicznych.

5. W obliczu tych sytuacji trzeba niestety przyznać, że w wielu przypadkach rozwój gospodarczy, naukowy i techniczny nie szedł w parze z autentycznym postępem, którego centrum winien stanowić człowiek i nienaruszalna godność każdej ludzkiej istoty. Nawet osiągnięcia w dziedzinie genetyki, o fundamentalnym znaczeniu dla ochrony zdrowia, a zwłaszcza życia nie narodzonych, stają się pretekstem do niedopuszczalnych selekcji, do bezcelowych manipulacji, do

realizacji dążeń sprzecznych z prawdziwym postępowaniem, co prowadzi często do przerażających konsekwencji.

Z jednej strony można zaobserwować wytężone wysiłki zmierzające do przedłużenia życia lub do jego sztucznej prokreacji, z drugiej jednak strony nie dopuszcza się nieraz do narodzin istot już poczętych i przyspiesza się śmierć osób, które uznano za już nieprzydatne. Podobnie też, chociaż słusznie podkreśla się wartość zdrowia, podejmując liczne działania zmierzające do jego ochrony, co czasem prowadzi wręcz do swoistego kultu ciała i do hedonistycznej pogoni za sprawnością fizyczną, zarazem traktuje się nieraz życie jako zwykłe dobro konsumpcyjne, tworząc nowe formy dyskryminacji osób niepełnosprawnych, starych, nieuleczalnie chorych.

Wspólnym źródłem wszystkich tych sprzeczności i paradoksów jest brak harmonijnego sprzężenia między logiką dobrobytu i postępu technicznego a logiką wartości etycznych, opartych na godności każdego człowieka.

6. W wigilię nowego tysiąclecia pożądane jest, aby także w sferze cierpienia i ochrony zdrowia podjęto proces „oczyszczania pamięci”, który pozwoli „uznać winy tych, którzy nosili i noszą miano chrześcijan” (*Incarnationis mysterium*, 11; por. także *Tertio millennio adveniente*, 33, 37 i 51). Wspólnota kościelna winna także w tej dziedzinie podjąć wezwanie do nawrócenia związane z obchodami Roku Świętego.

Proces nawrócenia i odnowy stanie się łatwiejszy, jeżeli będziemy nieustannie wpatrywać się w Tego, który „dwadzieścia wieków temu przyjął ciało w łonie Maryi [i] nadal ofiarowuje się ludzkości jako źródło Boskiego życia” (*Tertio millennio adveniente*, 55).

Tajemnica wcielenia wskazuje, że życie należy pojmować jako dar Boży, który trzeba odpowiedzialnie chronić i wykorzystać w dobrym celu. Zdrowie jest zatem pozytywnym przymiotem życia, warto o nie zabiegać dla dobra własnego i bliźnich. W hierarchii wartości zdrowie jest jednak dobrem „relatywnym”: należy je pielęgnować kierując się optyką totalnego – a więc także duchowego – dobra osoby.

7. W Dniu Chorego kierujemy wzrok przede wszystkim ku Chrystusowi cierpiącemu i zmartwychwstałemu. Przyjmując ludzką naturę, Syn Boży zgodził się doświadczyć wszystkich jej aspektów, w tym także cierpienia i śmierci, a przez to osobiście wypełnił słowa, które wypowiedział podczas Ostatniej Wieczerzy: „Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich” (J 15, 13). Sprawując Eucharystię, chrześcijanie głoszą i urzeczywistniają ofiarę Chrystusa, przez którego „rany zostaliśmy uzdrowieni” (por. 1 P 2, 24), a jednocześnie się z Nim „przechowują w swoich własnych cierpieniach najszczególniejszą część nieskończonego skarbu odkupienia świata i tym skarbem mogą się dzielić z innymi” (*Salvifici doloris*, 27).

Naśladowanie Jezusa, cierpiącego Sługi, pozwoliło wielkim świętym, a także zwykłym chrześcijanom uczynić z choroby i cierpienia źródło oczyszczenia i zbawienia siebie i innych. Jakże rozległe perspektywy osobistego uświęcenia i współpracy z dziełem zbawienia świata otwiera przed chorymi braćmi i siostrami droga wytyczona przez Chrystusa i licznych Jego uczniów! Jest to szlak

trudny, ponieważ człowiek sam nie jest w stanie odkryć sensu cierpienia i śmierci, ale zarazem szlak zawsze możliwy do przebycia z pomocą Jezusa – duchowego Mistrza i Nauczyciela (por. *Salvifici doloris*, 26-27).

Podobnie jak zmartwychwstanie przemieniło rany Chrystusa w źródło uzdrowienia i zbawienia, tak też w życiu każdego chorego światłość zmartwychwstałego Chrystusa jest potwierdzeniem, że droga wierności Bogu przez ofiarę z siebie aż po krzyż prowadzi do zwycięstwa i zdolna jest przemienić nawet samą chorobę w źródło radości i zmartwychwstania. Czyż nie to właśnie orędzie rozbrzmiewa w kulminacyjnym momencie Eucharystii, gdy zgromadzenie wypowiada słowa: „Głosimy śmierć Twoją, Panie Jezu, wyznajemy Twoje zmartwychwstanie i oczekujemy Twego przyjścia w chwale”? Chorzy, którzy również zostali posłani jako robotnicy do winnicy Pańskiej (por. *Christifideles laici*, 53), mogą swoim przykładem wnieść cenny wkład w ewangelizację kultury, która skłonna jest dziś odsuwać od siebie doświadczenie cierpienia, przez co nie potrafi dostrzec jego głębokiego sensu i ukrytych w nim bodźców do osobowego i chrześcijańskiego rozwoju.

8. Jubileusz wzywa nas też do kontemplacji oblicza Jezusa, Boskiego Samarytanina, leczącego dusze i ciała. Idąc za przykładem swego Boskiego Założyciela, Kościół „ze stulecia w stulecie (...) wciąż od nowa pośród ogromnej rzeszy chorych i cierpiących pisze ewangeliczną przypowieść o miłosiernym Samarytaninie, objawiając i przekazując uzdrawiającą i pocieszającą miłość Jezusa Chrystusa. Czyni to poprzez świadectwo zakonnego życia oddanego służbie chorym i poprzez nieustrudzone zaangażowanie wszystkich pracowników służby zdrowia” (*Christifideles laici*, 53). Zaangażowanie to nie wypływa z jakichś szczególnych uwarunkowań społecznych, nie jest też praktyką opcjonalną i doraźną, ale stanowi nieodzowną odpowiedź na przykazanie Chrystusa: „Przywołał do siebie dwunastu swoich uczniów i udzielił im władzy nad duchami nieczystymi, aby je wypędzali i leczyli wszystkie choroby i wszelkie słabości” (Mt 10, 1).

Służba człowiekowi cierpiącemu na duszy i na ciele czerpie swój sens właśnie z Eucharystii, ponieważ w niej znajduje nie tylko swe źródło, ale także miarę. Nie przypadkiem Jezus ustanowił ścisłą więź między Eucharystią a służbą (J 13, 2-16), polecając uczniom, aby nie tylko sprawowali na Jego pamiątkę *fractio panis*, ale także kontynuowali posługę „umywania nóg”.

9. Przykład Chrystusa Dobrego Samarytanina winien kształtować postawę chrześcijanina, skłaniając go, aby stawał się bliźnim cierpiących braci i sióstr, okazując im szacunek, zrozumienie, akceptację, dobroć, współczucie i bezinteresowność. Trzeba walczyć z obojętnością, która każe jednostkom i społecznościom zamykać się we własnym egoizmie. W tym celu „rodzina, szkoła, inne instytucje wychowawcze, już nawet z samych motywów humanitarnych muszą wytrwale pracować nad rozbudzaniem i pogłębianiem owej wrażliwości na bliźniego i jego cierpienie” (*Salvifici doloris*, 29). Dla człowieka wierzącego ta ludzka wrażliwość zawiera się w *agape*, to znaczy w nadprzyrodzonej miłości, która każe miłować bliźniego z miłości do Boga. Dlatego też gdy Kościół wiedziony wiarą otacza troskliwą opieką ludzi dotkniętych cierpieniem, rozpoznaje w nich oblicze swojego ubogiego i

cierpiącego Założyciela i stara się nieść Mu pomoc w potrzebie, pomny Jego słów: „byłem chory, a odwiedziliście Mnie” (Mt 25, 36).

Przykład Jezusa Dobrego Samarytanina każe nie tylko opiekować się chorym, ale także czynić wszystko co możliwe, aby na powrót włączyć go w życie społeczeństwa. Według Chrystusa bowiem uzdrawiać znaczy zarazem przywracać na łono społeczeństwa: podczas gdy choroba wyłącza człowieka ze wspólnoty, uzdrowienie powinno mu pozwolić na odzyskanie swego miejsca w rodzinie, w Kościele i w społeczeństwie.

Do wszystkich, którzy pracują zawodowo lub jako wolontariusze w służbie zdrowia, zwracam się z serdeczną zachętą, by skierowali wzrok ku Boskiemu Samarytaninowi, ażeby ich posługa mogła się stać zapowiedzią ostatecznego zbawienia i zwiastowaniem nowego nieba i nowej ziemi, „w których będzie mieszkała sprawiedliwość” (2 P 3, 13).

10. Jezus nie tylko leczył i uzdrawiał chorych, ale przez swoją zbawczą obecność, nauczanie i czyny niestrudzenie szerzył zdrowie wokół siebie. Jego miłość do człowieka wyrażała się w relacjach pełnych ludzkich uczuć, które pozwalały Mu rozumieć innych, okazywać im współczucie i nieść pociechę, łączyć harmonijnie czułą dobroć i moc. Jezus wzruszał się pięknem natury, był wrażliwy na ludzkie cierpienie, zwalczał zło i niesprawiedliwość. Negatywne aspekty ludzkiego doświadczenia podejmował z odwagą i znał ich ciężar, budząc w innych pewność nadejścia nowego świata. W Nim ludzka natura ujawniła swe odkupione oblicze i spełniły się najgłębsze ludzkie pragnienia.

Tę harmonijną pełnię życia Jezus pragnie przekazać dzisiejszemu człowiekowi. Celem Jego zbawczego działania jest nie tylko złagodzenie nędzy człowieka, ofiary własnych ograniczeń i błędów, ale także podtrzymanie go w dążeniu do pełnej realizacji samego siebie. Jezus otwiera przed człowiekiem perspektywę życia samego Boga: „Ja przyszedłem po to, aby [owce] miały życie i miały je w obfitości” (J 10, 10).

Kościół, który ma kontynuować misję Jezusa, winien stać się głóścicielem harmonii i pełni życia dla wszystkich.

11. Należy zwrócić szczególną uwagę na dwie powinności, jakie nakłada na chrześcijanina troska o zdrowie i o właściwie pojmowaną jakość życia.

Powinność najważniejsza to obrona życia. We współczesnym świecie wielu ludzi, powodowanych szacunkiem dla samego życia, walczy o polepszenie jego jakości i podejmuje refleksję nad etyką życia, aby przeciwstawić się zamieszaniu w dziedzinie wartości, jakie powstaje czasem w dzisiejszej kulturze. Jak przypomniałem w encyklice *Evangelium vitae*, „zjawiskiem szczególnie ważnym jest ożywienie refleksji etycznej wokół życia: powstanie i coraz szerszy rozwój bioetyki sprzyja refleksji i dialogowi – między wierzącymi i niewierzącymi, a także między wyznawcami różnych religii – o podstawowych problemach etycznych związanych z ludzkim życiem” (nr 27). Jednakże nie brak i tych, którzy przyczyniają się do kształtowania niebezpiecznej kultury śmierci, szerząc mentalność przenikniętą egoizmem i hedonistycznym materializmem oraz zapewniając poparcie społeczne i prawne praktyce zabijania życia.

Podłożem tej kultury jest często postawa prometejska człowieka, który łudzi się, że „może zapanować nad życiem i śmiercią, ponieważ sam o nich decyduje, podczas gdy w rzeczywistości zostaje pokonany i zmiądzony przez śmierć nieodwracalnie zamkniętą na wszelką perspektywę sensu i na wszelką nadzieję” (*Evangelium vitae*, 15). Kiedy nauce i medycynie grozi zagubienie przyrodzonego im wymiaru etycznego, nawet osoby pracujące zawodowo w świecie ochrony zdrowia „mogą doznawać (...) często silnej pokusy manipulowania życiem, a czasem wręcz powodowania śmierci” (tamże, 89).

12. W tym kontekście chrześcijanie są powołani, aby rozwijać zdolność patrzenia oczyma wiary na tę wzniosłą i tajemniczą wartość, jaką jest życie, także wówczas gdy jawi się ono w postaci kruchej i bezbronnej: „Kto zachowuje taką postawę, nie poddaje się zniechęceniu, gdy widzi człowieka chorego, cierpiącego, odepchniętego albo na progu śmierci; wszystkie te sytuacje przyjmuje jako wezwanie do poszukiwania sensu i właśnie w takich okolicznościach otwiera się, aby w twarzy każdej osoby dostrzec zaproszenie do spotkania, do dialogu, do solidarności” (tamże, 83).

Jest to przede wszystkim zadaniem pracowników służby zdrowia: lekarzy, farmaceutów, pielęgniarzy, kapelanów, zakonników i zakonnice, administratorów i wolontariuszy, którzy ze względu na wykonywany zawód są w szczególny sposób powołani, by stać na straży ludzkiego życia. Ale zadanie to spoczywa także na każdym innym człowieku, poczynając od członków rodziny osoby chorej. Wiedzą oni, że „prośba, jaka wypływa z serca człowieka w chwili ostatecznego zmagania z cierpieniem i śmiercią, zwłaszcza wówczas, gdy doznaje on pokusy pogrążenia się w rozpacz i jakby unicestwienia się w niej, to przede wszystkim prośba o obecność, o solidarność i o wsparcie w godzinie próby. Jest to prośba o pomoc w zachowaniu nadziei, gdy wszystkie ludzkie nadzieje zawodzą” (tamże, 67).

13. Druga powinność, od której chrześcijanie nie mogą się uchylić, to troska o zdrowie godne człowieka. W naszym społeczeństwie istnieje niebezpieczeństwo absolutyzacji zdrowia, któremu zostają podporządkowane wszelkie inne wartości. Chrześcijańska wizja człowieka pozostaje w kontraście z pojęciem zdrowia rozumianym wyłącznie jako nieograniczona żywotność, zadowolająca się sprawnością fizyczną i całkowicie zamknięta na jakiegokolwiek pozytywne podejście do cierpienia. Taka koncepcja zdrowia, lekceważąc wymiar duchowy i społeczny osoby, staje się ostatecznie zagrożeniem dla jej prawdziwego dobra. Właśnie dlatego że zdrowie nie ogranicza się wyłącznie do doskonałości biologicznej, także doświadczenie cierpienia otwiera przed człowiekiem przestrzeń samorealizacji i drogę do odkrycia nowych wartości.

Taka wizja zdrowia, oparta na chrześcijańskiej antropologii, respektującej osobę jako całość, nie jest bynajmniej tożsama z brakiem chorób, ale jawi się jako dążenie do pełniejszej harmonii i do zdrowej równowagi na płaszczyźnie fizycznej, psychicznej, duchowej i społecznej. W tej perspektywie człowiek jest wezwany, aby wykorzystując wszelkie dostępne siły urzeczywistniał własne powołanie i dobro innych.

14. Taka wizja zdrowia nakazuje Kościołowi i społeczeństwu kształtować ekologię godną człowieka. Istnieje bowiem związek między zdrowiem jednostek i społeczności a środowiskiem: jest ono „domem” człowieka, a zarazem kryje w sobie zasoby powierzone jego opiece i zarządowi; jest „ogrodem, którego należy strzec, i polem, które trzeba uprawiać”. Jednakże z ekologią „zewnątrzną” wobec człowieka winna się łączyć ekologia wewnętrzna i moralna, bo tylko ona zaspokaja wymogi właściwie pojmowanego zdrowia.

Zdrowie człowieka, postrzegane zgodnie z tą integralną wizją, staje się zatem jednym ze składników życia, daje mu siły do służby innym oraz otwiera go na przyjęcie zbawienia.

15. W jubileuszowym roku łaski – „roku odpuszczenia grzechów, a także kar za grzechy, roku pojednania pomiędzy zwaśnionymi, roku wielorakich nawróceń, roku pokuty sakramentalnej i pozasakramentalnej” (por. *Tertio millennio adveniente*, 14) – wzywam pasterzy, kapłanów, zakonników i zakonnice, chrześcijan i ludzi dobrej woli, aby odważnie podejmowali wyzwania, jakie pojawiają się w świecie cierpienia i ochrony zdrowia.

Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny, który ma się odbyć w Rzymie w 2000 r., niech się stanie jakby duchowym centrum, promieniującym modlitwą i inicjatywami, dzięki którym obecność Boskiego Samarytanina w świecie ochrony zdrowia stanie się żywa i skuteczna.

Pragnę gorąco, aby dzięki udziałowi braci i siostr z wszystkich chrześcijańskich Kościołów obchody Jubileuszu Roku 2000 były krokiem naprzód w rozwoju ekumenicznej współpracy na polu służby chorym, a przez to aby stały się czytelnym dla wszystkich świadectwem poszukiwania jedności na drogach czynnej miłości.

Zwracam się z osobnym apelem do międzynarodowych organizacji politycznych, socjalnych i sanitarnych, aby we wszystkich częściach świata z przekonaniem popierały konkretne formy walki z wszystkim, co zagraża godności i zdrowiu człowieka.

Na tej drodze czynnego uczestnictwa w doświadczeniach naszych chorych braci i siostr niech nam towarzyszy Maryja Panna, która stojąc pod krzyżem (por. J 19, 25) miała udział w cierpieniach Syna, a poznawszy dogłębnie cierpienie, otacza dziś nieustanną i miłościwą opieką wszystkich, którzy na własnym ciele i duszy doświadczają ograniczeń i zranień ludzkiej natury.

Jej właśnie, która jest Uzdrawieniem Chorych i Królową Pokoju, zawierzam chorych i ich opiekunów, aby swym macierzyńskim wstawiennictwem pomogła im być krzewicielami cywilizacji miłości.

Z takimi życzeniami udzielam wszystkim Apostolskiego Błogosławieństwa.

Castel Gandolfo, 6 sierpnia 1999 r., w święto Przemienienia Pańskiego

**Oroędzie Jana Pawła II
na IX Światowy Dzień Chorego
11 lutego 2001**

Nowa ewangelizacja a godność człowieka cierpiącego

1. Wzbożona łaską Wielkiego Jubileuszu i kontemplacją tajemnicy Wcielonego Słowa, w którym ludzkie cierpienie znajduje swój najwyższy i najpewniejszy punkt odniesienia (*Salvifici doloris*, 31), chrześcijańska wspólnota przygotowuje się do obchodów IX Światowego Dnia Chorego, wyznaczonego na 11 lutego 2001 r. Jako miejsce świętowania tego doniosłego wydarzenia wybrano katedrę w Sydney w Australii. Wybór kontynentu australijskiego z całym jego bogactwem kulturowym i etnicznym pozwala wyraźniej dostrzec, jak ścisła jest więź komunii kościelnej: pokonuje ona wszelkie odległości i sprzyja kontaktom między różnymi kulturami, użyźnionymi przez jedyne, wyzwalające orędzie zbawienia.

Patronką katedry w Sydney jest Maryja Panna, Matka Kościoła. Podkreśla to maryjny wymiar Światowego Dnia Chorego, który już od dziewięciu lat jest obchodzony w dniu liturgicznego wspomnienia Matki Bożej z Lourdes. Jako kochająca Matka Maryja raz jeszcze pozwoli nam odczuć, że troszczy się o chorych – nie tylko na kontynencie australijskim, ale na całym świecie, a także o tych, którzy służą im swymi umiejętnościami zawodowymi, a często całym życiem.

Dzień Chorego będzie także, podobnie jak w przeszłości, sposobnością do modlitwy oraz do wsparcia niezliczonych instytucji zapewniających opiekę cierpiącym. Doda otuchy licznym kapłanom, zakonnikom, zakonnicom i wiernym świeckim, którzy w imieniu Kościoła starają się zaspokajać potrzeby ludzi chorych, poświęcając szczególną uwagę najślabszym i walcząc o to, aby została pokonana kultura śmierci i zwyciężyła wszędzie kultura życia (por. *Evangelium vitae*, 100). W ostatnich latach ja sam kilkakrotnie doświadczyłem choroby i dzięki temu coraz wyraźniej dostrzegam jej znaczenie dla mojej posługi Piotrowej i dla życia samego Kościoła. Wyrażając serdeczną solidarność z tymi, którzy cierpią, wzywam ich, by z wiarą kontemplowali tajemnicę Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego, a przez to potrafili dostrzec w swoich bolesnych doświadczeniach pełen miłości zamysł Boży. Tylko wpatrując się w Jezusa, „Męża boleści, oswojonego z cierpieniem” (por. Iz 53, 3), można znaleźć pogodę ducha i ufność.

2. Podczas najbliższego Światowego Dnia Chorych, którego temat brzmi: „Nowa ewangelizacja a godność człowieka cierpiącego”, Kościół pragnie podkreślić potrzebę pogłębionej ewangelizacji w tej dziedzinie ludzkiego doświadczenia, tak aby służyła ona dobrobytowi całego człowieka oraz postępowi wszystkich ludzi na całym świecie.

Skuteczne leczenie różnych chorób, dalsze badania oraz inwestowanie stosownych środków to chwalebne cele, które udaje się osiągać na rozległych obszarach naszej planety. Choć należy wyrazić uznanie dla dotychczasowych dokonań, nie można lekceważyć faktu, że nie wszyscy ludzie mają równe szanse. Zwracam się zatem z nagłym apelem, aby podjęto działania wspomagające niezbędny rozwój służb sanitarnych w krajach, nadal licznych, które nie są w stanie zapewnić swoim mieszkańcom godziwych warunków życia i należytej ochrony zdrowia. Pragnąłbym także, aby ogromne możliwości współczesnej medycyny rzeczywiście służyły człowiekowi i były stosowane w sposób całkowicie odpowiadający jego godności.

W ciągu minionych dwóch tysięcy lat Kościół starał się zawsze wspierać postęp lecznictwa, dążąc do zapewnienia chorym coraz bardziej kompetentnej pomocy. W różnych sytuacjach oddziaływał wszelkimi dostępnymi sobie środkami, aby zapewnić poszanowanie praw człowieka oraz by zawsze celem dążeń było autentyczne dobro osoby (por. *Populorum progressio*, 34). Także dzisiaj Magisterium, wierne ewangelicznym zasadom, nieustannie wskazuje kryteria moralne, tak aby ludzie zajmujący się medycyną mogli zgłębiać nie dość jeszcze jasne aspekty badanych problemów w sposób zgodny z nakazami autentycznego humanizmu.

3. Każdego dnia pielgrzymuję w duchu do szpitali i domów opieki, gdzie przebywają ludzie w każdym wieku i z wszystkich środowisk społecznych. Chciałbym spotkać się zwłaszcza z pacjentami, ich rodzinami i personelem sanitarnym. Te miejsca są jak gdyby sanktuariami, w których ludzie mają udział w paschalnym misterium Chrystusa. Nawet człowieka najmniej refleksyjnego skłaniają one do zastanowienia się nad własnym życiem i jego sensem, nad przyczyną zła, cierpienia i śmierci (por. *Gaudium et spes*, 10). Dlatego właśnie ważne jest, aby nigdy nie zabrakło w tych instytucjach wyrazistej i kompetentnej obecności osób wierzących.

Należy zatem koniecznie zwrócić się z nagłym apelem do osób pracujących zawodowo w sferze medycyny i opieki nad chorymi, aby uczyli się od Chrystusa – lekarza duszy i ciała – jak być dla braci prawdziwymi „dobrymi samarytanami”. Nade wszystko trzeba sobie życzyć, aby ludzie zajmujący się pracą badawczą nie ustawali w poszukiwaniu środków zdolnych zapewnić integralną ochronę ludzkiego zdrowia i zwalczać skutki chorób. Wypada też wyrazić pragnienie, aby ci, którzy bezpośrednio zajmują się opieką nad chorymi, byli zawsze wrażliwi na potrzeby cierpiących, a wykonując swój zawód umieli łączyć kompetencję z wymogami człowieczeństwa.

Szpitale, zakłady dla osób chorych i starszych oraz wszystkie miejsca, gdzie przyjmowani są ludzie cierpiący, to uprzywilejowane środowiska nowej ewangelizacji, która winna dążyć do tego, aby właśnie tam rozbrzmiewało orędzie Ewangelii niosące ludziom nadzieję. Tylko Jezus, Boski Samarytanin, jest dla każdego człowieka, poszukującego pokoju i zbawienia, odpowiedzią w pełni zaspokajającą jego najgłębsze pragnienia. To Chrystus jest Zbawicielem każdego człowieka i całego człowieka. Dlatego Kościół głosi Go niestrudzenie, aby Jego światło przenikało rzeczywistość choroby i pomagało w poszukiwaniu zdrowia. Ważne jest zatem, aby na początku trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa dać nowy impuls ewangelizacji w świecie ochrony zdrowia jako w środowisku szczególnie przeznaczonym do tego, aby stać się ważnym laboratorium cywilizacji miłości.

4. W ostatnich latach wzrasta zainteresowanie badaniami naukowymi w dziedzinie medycyny oraz modernizacją struktur sanitarnych. Należy, oczywiście, patrzeć przychylnie na tę tendencję, ale jednocześnie trzeba też przypominać, że siłą przewodnią winno tu być zawsze dążenie do zapewnienia skutecznej postługi choremu i wspomaganie go w walce z chorobą. W takim kontekście mówi się coraz częściej o opiece „holistycznej”, to znaczy dbającej o potrzeby biologiczne, psychiczne, społeczne i duchowe chorego i jego otoczenia. Zwłaszcza w tym, co dotyczy lekarstw, terapii i operacji chirurgicznych wszelkie eksperymenty kliniczne muszą być przeprowadzane w duchu absolutnego poszanowania człowieka i z jasną świadomością ryzyka, a zatem także ograniczeń, jakie ryzyko to stwarza. Chrześcijanie pracujący zawodowo w tej dziedzinie są powołani, aby dawać świadectwo o swoich przekonaniach etycznych, szukając nieustannie światła wiary. Kościół docenia wysiłki tych, którzy pracując z oddaniem i kompetencją w sferze badań naukowych i opieki nad chorymi, przyczyniają się do podniesienia jakości całej służby na rzecz chorych.

5. Sprawiedliwy podział dóbr, jakiego pragnie Stwórca, jest pilnym postulatem także w dziedzinie ochrony zdrowia: należy wreszcie położyć kres istniejącej nadal niesprawiedliwej sytuacji, która zwłaszcza w krajach ubogich pozbawia znaczną część ludności niezbędnej opieki zdrowotnej. Jest to powodem wielkiego zgorznienia i dlatego rządzący państwami muszą czuć się zobowiązani do podjęcia wszelkich wysiłków, aby ci, którym brakuje środków materialnych, mogli uzyskać dostęp przynajmniej do podstawowej opieki zdrowotnej. Dążenie do „ochrony zdrowia dla wszystkich” jest podstawowym obowiązkiem każdego członka wspólnoty międzynarodowej, zaś dla chrześcijan jest nakazem ściśle związanym ze świadectwem wiary. Chrześcijanie wiedzą, że winni w konkretny sposób głosić ewangelię życia, troszcząc się o jego poszanowanie i odrzucając wszelkie praktyki, które mu zagrażają, od aborcji po eutanazję. W ten kontekst wpisuje się także refleksja nad wykorzystaniem dostępnych zasobów: ich ograniczoność każe określić wyraźne zasady etyczne, które pomogą pacjentom i ich opiekunom podejmować decyzje dotyczące szczególnie kosztownych i ryzykownych form terapii. W każdym przypadku należy unikać form „terapii uporczywej” (por. *Evangelium vitae*, 65).

Pragnę w tym miejscu uznać zasługi wszystkich – jednostek i organizacji, zwłaszcza zgromadzeń zakonnych – którzy pełnią ofiarną postługę w tym sektorze, odważnie wychodząc naprzeciw pilnym potrzebom ludzi i społeczności żyjących w regionach i krajach, gdzie panuje wielkie ubóstwo. Kościół raz jeszcze wyraża im uznanie za wkład, jaki nieustannie wnoszą w działalność apostolską w tej rozległej i trudnej dziedzinie. Pragnę zachęcić zwłaszcza członków rodzin zakonnych, zajmujących się duszpasterstwem w środowisku ochrony zdrowia, aby śmiało podejmowali wyzwania trzeciego tysiąclecia, idąc śladami swoich założycieli. W obliczu nowych dramatów i chorób, które zajęły miejsce dawnych plag, pilnie potrzebna jest postługa „dobrych samarytan”, zdolnych zapewnić chorym niezbędną opiekę, a zarazem sprawić, aby nie brakowało im wsparcia duchowego, które pozwoli chorym z wiarą przeżywać swoją trudną sytuację.

6. Ze szczególnym wzruszeniem myślę o wielkiej rzeszy zakonników i zakonnice, którzy pracując w szpitalach i ośrodkach zdrowia „na pierwszej linii” razem z coraz większą liczbą świeckich mężczyzn i kobiet, zapisują wspaniałe stronicie ewangelicznego miłosierdzia. Niejednokrotnie pracują w warunkach dramatycznych konfliktów wojennych i każdego dnia ryzykują własnym życiem, aby ratować życie braci. Niemało jest, niestety, i tych, którzy giną z powodu swojej służby ewangelii życia.

Pragnę także wspomnieć o licznych organizacjach pozarządowych, które powstały w ostatnim czasie, aby nieść pomoc ludziom mającym ograniczony dostęp do ochrony zdrowia. Mogą one liczyć na współpracę wolontariuszy „w terenie”, a także na hojność znacznej grupy osób, które wspierają ekonomicznie ich działalność. Wszystkich zachęcam do kontynuacji tego chwalebnego dzieła, które w wielu krajach prowadzi do rozbudzenia wrażliwości sumień.

Na koniec zwracam się do was, drodzy chorzy oraz ofiarni pracownicy służby zdrowia. Obecny Dzień Chorego obchodzony jest wkrótce po zakończeniu Roku Jubileuszowego. Jest zatem jeszcze jednym wezwaniem do kontemplacji oblicza Chrystusa, który 2000 lat temu stał się Człowiekiem, aby odkupić człowieka. Drodzy bracia i siostry, bądźcie zawsze gotowi zwiastować ewangelię życia i nadziei oraz dawać o niej świadectwo. Głoście, że Chrystus pociesza wszystkich, którzy zaznają niedostatku i zmagają się z trudnościami; jest mocą tych, którzy przeżywają chwile znużenia i słabości; jest oparciem dla tych, którzy nieustraszenie pracują, aby zapewnić wszystkim lepsze warunki życia i ochrony zdrowia.

Zawierzam was Maryi, Matce Kościoła, której – jak przypomniałem na początku – poświęcona jest katedra w Sydney, duchowe centrum IX Światowego Dnia Chorego. Maryja Pocieszycielka niech sprawi, aby wszystkie Jej dzieci poddane próbie mogły zaznać Jej macierzyńskiej opieki; niech pomaga wam świadczyć wobec świata o dobroci Bożej i uczyni was żywymi ikonami swego Syna.

Z takimi życzeniami udzielam wam i wszystkim, których los leży wam na sercu, specjalnego Apostolskiego Błogosławieństwa.

Castel Gandolfo, 22 sierpnia 2000 r.

**Orędzie Jana Pawła II
na X Światowy Dzień Chorego
11 lutego 2002**

„Aby mieli życie i mieli je w obfitości”

1. Od kilku lat dzień 11 lutego, w którym Kościół wspomina objawienie Matki Bożej w Lourdes, słusznie łączony jest z doniosłym wydarzeniem, jakim jest Światowy Dzień Chorego. W roku 2002 będzie on obchodzony po raz dziesiąty, tym razem w znanym ośrodku kultu maryjnego w południowych Indiach – w sanktuarium Matki Bożej Uzdrawicielki w Vailankanny, nazywanym „Lourdes Wschodu” (Anioł Pański, 31 lipca 1988 r.).

Do tego sanktuarium położonego na wybrzeżu Zatoki Bengalskiej, otoczonego ciszą palmowych gajów, podążają milionowe rzesze pielgrzymów z głęboką pobożnością i z ufnym przekonaniem, że znajdą niezawodną pomoc Matki Bożej w swoich potrzebach. Vailankanny przyciąga nie tylko pielgrzymów chrześcijańskich, ale także wielu wyznawców innych religii, zwłaszcza hinduistów, którzy widzą w Matce Bożej Uzdrawicielce troskliwą i współczującą Matkę cierpiącej ludzkości. W kraju o tak dawnej i głębokiej religijności, jak Indie, sanktuarium Matki Bożej jest prawdziwym miejscem spotkania członków różnych wspólnot religijnych i znakomitym przykładem harmonii i dialogu między religiami.

Światowy Dzień Chorego rozpocznie się chwilą żarliwej modlitwy za wszystkich, których nęka cierpienie i choroba. W ten sposób wyrazimy solidarność z cierpiącymi, płynącą ze świadomości tajemniczej natury cierpienia oraz jego roli w Bożym zamyśle miłości wobec każdego człowieka.

Dalszą część dnia wypełni głęboka refleksja i poszukiwanie chrześcijańskiej odpowiedzi na rzeczywistość ludzkiego cierpienia, które zdaje się z dnia na dzień rozrastać, w niemałej mierze na skutek katastrof wywołanych przez człowieka oraz nierozważnych decyzji podejmowanych przez jednostki i społeczeństwa. Refleksja ta poddając ponownie pod rozwagę rolę i zadania chrześcijańskich ośrodków zdrowia, szpitali i personelu medycznego, podkreśli i potwierdzi znaczenie prawdziwych chrześcijańskich wartości, które powinny być dla nich inspiracją.

Iść śladami Jezusa, Boskiego Uzdrawiciela, który przyszedł, „aby mieli życie i mieli je w obfitości” (por. J 10, 10) – jak brzmi wybrany na Dzień Chorego temat rozważań – znaczy opowiadać się jednoznacznie za kulturą życia i z wszystkich sił bronić życia od chwili poczęcia do naturalnej śmierci.

2. Poszukiwanie nowych i skutecznych sposobów niesienia ulgi w cierpieniu jest słuszne, niemniej jednak cierpienie pozostaje fundamentalną rzeczywistością ludzkiego życia. W pewnym sensie jest ono tak głębokie jak sam człowiek i dotyka samej jego istoty (por. *Salvifici doloris*, 3).

Badania naukowe w dziedzinie medycyny i praktyka terapeutyczna nie są w stanie w pełni wyjaśnić cierpienia ani go przewyciężyć. Aby ogarnąć całą jego głębię i wielość postaci, trzeba je rozpatrywać z perspektywy, która wykracza poza aspekt czysto fizyczny. Różne religie ludzkości zawsze poszukiwały odpowiedzi na pytanie o sens cierpienia, uznają też potrzebę okazywania współczucia i dobroci cierpiącym. Przekonania religijne dały zatem początek różnym badaniom z dziedziny medycyny, mającym pomóc w rozpoznawaniu i leczeniu chorób, zaś z historii różnych religii dowiadujemy się, że już w bardzo dawnych czasach istniały zorganizowane formy opieki zdrowotnej.

Chociaż Kościół dostrzega wiele wartościowych szlachetnych elementów w niechrześcijańskich interpretacjach cierpienia, jego rozumienie tej wielkiej ludzkiej tajemnicy jest jedyne w swoim rodzaju. Aby odkryć istotny i ostateczny sens cierpienia, „musimy skierować nasze spojrzenie na objawienie Bożej miłości, ostatecznego źródła sensu wszystkiego, co istnieje” (*Salvifici doloris*, 13).

Odpowiedzi na pytanie o sens cierpienia „udzielił Bóg człowiekowi w Krzyżu Jezusa Chrystusa” (tamże). Cierpienie, skutek grzechu pierworodnego, zyskuje tu nowy sens: staje się udziałem w zbawczym dziele Jezusa Chrystusa (por. Katechizm Kościoła Katolickiego, 1521).

Przez swoje cierpienie na krzyżu Chrystus zwyciężył zło i nas też uzdolnił do pokonania go. Nasze cierpienia nabierają znaczenia i wartości, gdy są zjednoczone z Jego cierpieniem. Jako Bóg i człowiek Chrystus wziął na siebie cierpienia ludzkości, w Nim zatem także ludzkie cierpienie zyskuje odkupieńczy sens. Przez to zjednoczenie człowieczeństwa z Bóstwem, cierpienie rodzi dobro i zwycięża zło. Wyrażając głęboką solidarność z wszystkimi, którzy cierpią, modłę się gorąco, aby obchody Światowego Dnia Chorego stały się dla nich opatrnościowym doświadczeniem, które ukaże nowy sens ich życia.

Wiara uczy nas szukać ostatecznego sensu cierpienia w męce, śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. Chrześcijańska odpowiedź na cierpienie i ból nigdy nie jest bierna. Przynaglany przez chrześcijańskie miłosierdzie, znajdujące najwyższy wyraz w życiu dziełach Jezusa, który „przeszedł (...) dobrze czyniąc” (Dz 10, 38), Kościół idzie do chorych i cierpiących, niosąc im otuchę i nadzieję.

Nie jest to zwykły akt dobroczynności, ale działanie motywowane współczuciem i troską, które każą otoczyć chorych opieką i ofiarnie im służyć. Wymaga to bezinteresownego daru z siebie złożonego innym, zwłaszcza cierpiącym (por. *Salvifici doloris*, 29).

Ewangeliczna przypowieść o Dobrym Samarytaninie bardzo trafnie wyraża najszlachetniejsze uczucia i postawę człowieka, który spotyka bliźniego cierpiącego i potrzebującego pomocy. Dobrym Samarytaninem jest każdy, kto się zatrzymuje, aby zatroszczyć się o tych, którzy cierpią.

3. Myślę w tej chwili o tysiącach ludzi na całym świecie którzy działają na polu opieki zdrowotnej – o kierujących ośrodkami zdrowia, o kapelanach, lekarzach, naukowcach, pielęgniarzach, farmaceutach, o personelu paramedycznym i wolontariuszach.

Jak wspominałem w posynodalnej adhortacji *Ecclesia in Asia*, odwiedzając Kościoły w różnych częściach świata wielokrotnie doznawałem głębokiego wzruszenia, gdy spotykałem się z

niezwykłym chrześcijańskim świadectwem różnych zespołów pracowników służby zdrowia, zwłaszcza tych, którzy opiekują się niepełnosprawnymi i chorymi w fazie terminalnej, a także tych, którzy zmagają się z rozprzestrzenianiem się nowych chorób, takich jak AIDS (por. nr 36).

Obchodząc Światowy Dzień Chorego, Kościół wyraża wdzięczność i uznanie za bezinteresowną posługę licznym kapłanom, zakonnikom i świeckim pracującym w służbie zdrowia, którzy ofiarnie opiekują się chorymi, cierpiącymi i umierającymi, czerpiąc siły i natchnienie z wiary w Jezusa Chrystusa i z ewangelicznego wzorca Dobrego Samarytanina.

Przykazanie pozostawione nam przez Chrystusa podczas Ostatniej Wieczerzy – „To czyńcie na moją pamiątkę” odnosi się nie tylko do łamania chleba, ale mówi też o „ciele wydanym i krwi wylanej przez Chrystusa za nas” (por. Łk 22, 19-20), innymi słowy – o darze z samego siebie, ofiarowanym drugiemu. Szczególnie wymownym wyrazem takiego daru z siebie jest służba chorym i cierpiącym. Dlatego ci, którzy poświęcają się tej służbie, zawsze znajdują w Eucharystii niewyczerpane źródło mocy i bodziec do coraz większej ofiarności.

4. Postawa Kościoła wobec chorych i cierpiących kształtowana jest przez ściśle określoną i wszechstronną wizję człowieka, stworzonego na obraz Boży, obdarzonego przez Boga godnością i niezbywalnymi prawami (*Ecclesia in Asia*, 33).

Dlatego Kościół zdecydowanie głosi zasadę, że nie wszystko, co technicznie możliwe, jest moralnie dopuszczalne. Ogromny rozwój wiedzy i sztuki medycznej, jaki dokonał się w ostatnim okresie, nakłada na nas wszystkich wielką odpowiedzialność za Boży dar życia – które pozostaje darem zawsze, na każdym etapie i w każdym stanie. Musimy czujnie przeciwstawiać się wszystkiemu, co zagraża życiu i co zabija życie. „Jesteśmy (...) strażnikami życia, nie jego właścicielami. (...) Od chwili poczęcia ludzkie życie łączy się ze stwórczym działaniem Boga i zachowuje na zawsze szczególną więź ze Stwórcą, który jest źródłem życia i jego jedynym celem” (tamże, 35).

Głęboko przeniknięte duchem miłości, chrześcijańskie instytucje ochrony zdrowia kontynuują misję Jezusa – misję niesienia pomocy słabym i chorym. Jestem przekonany, że jako miejsca, które umacniają i utrwalają kulturę życia, będą nadal spełniać oczekiwania, jakie wiąże z nimi każdy cierpiący człowiek.

Modłę się, aby Maryja, Uzdrawienie Chorych, nadal otaczała miłością i opieką wszystkich zranionych na ciele i duszy oraz wstawiała się za tymi, którzy się nimi opiekują. Niech nam pomaga jednocześnie nasze cierpienia z cierpieniami Jej Syna, gdy z radosną nadzieją zbliżamy się do zbawienia w domu Ojca.

Castel Gandolfo, 6 sierpnia 2001 r., w święto Przemienienia Pańskiego

**Orędzie Jana Pawła II
na XI Światowy Dzień Chorego
11 lutego 2003**

„Myśmy poznali i uwierzyli miłości, jaką Bóg ma ku nam”

1. „My także widzieliśmy i świadczymy, że Ojciec zesłał Syna jako Zbawiciela świata... Myśmy poznali i uwierzyli miłości, jaką Bóg ma ku nam” (1 J 4, 14. 16). Te słowa apostoła Jana dobrze oddają również cele duszpasterstwa pracowników służby zdrowia, poprzez które Kościół, uznając obecność Pana w braciach, którzy doznają boleści, angażuje się w niesienie im radosnej nowiny Ewangelii oraz okazując każdemu wiarygodne dowody miłości. W tym kontekście należy usytuować XI Światowy Dzień Chorego, który odbędzie się 11 lutego 2003 r. w Waszyngtonie w Stanach Zjednoczonych, w narodowym sanktuarium bazyliki Niepokalanego Poczęcia. To miejsce i dzień zachęcają wiernych do skierowania wzroku na Matkę Pana. Zawierając się Jej Kościół czuje się zobowiązany do nowego świadectwa miłości, tak ażeby być żywą ikoną Chrystusa, Miłosiernego Samarytanina, w tylu sytuacjach fizycznego i moralnego cierpienia dzisiejszego świata.

Na pozytywną odpowiedź czekają nie cierpiące zwłoki pytania o ból i śmierć, w dramatyczny sposób obecne w sercu każdego człowieka mimo nieustannych prób uniknięcia ich czy zignorowania, podejmowane przez zeświecczoną mentalność. Szczególnie w obliczu tragicznych ludzkich doświadczeń chrześcijanin ma dawać świadectwo niosącej pociechę prawdy zmartwychwstałego Chrystusa, który bierze na siebie bolączki i zło ludzkości, łącznie ze śmiercią, i przemienia je w okazje do łaski i życia. To orędzie i to świadectwo należy głosić wszystkim, we wszystkich zakątkach świata.

2. Oby dzięki obchodom najbliższego Światowego Dnia Chorego Ewangelia życia i miłości rozbrzmiewała z mocą szczególnie w Ameryce, gdzie żyje ponad połowa katolików. Na kontynencie amerykańskim, podobnie jak w innych częściach świata, „zdaje się dziś zarysowywać model społeczeństwa, w którym dominują mocni, spychając na margines i wręcz eliminując słabych: myślę tu o dzieciach nienarodzonych, bezbronnych ofiarach aborcji; o ludziach w podeszłym wieku i nieuleczalnie chorych, będących niekiedy przedmiotem eutanazji; oraz o tylu innych istotach ludzkich, których konsumpcjonizm i materializm stawiają poza marginesem. Nie mogę również zapominać o niekonicznym uciekaniu się do kary śmierci... Taki model społeczeństwa ukształtowany jest przez kulturę śmierci i dlatego jest sprzeczny z orędziem ewangelicznym” (Adhortacja posynodalna *Ecclesia in America*, 63). Jakże w obliczu tak niepokojącej rzeczywistości nie umieścić w szeregu priorytetów duszpasterskich obrony kultury życia? Pilnym zadaniem katolików pracujących na polu medycyny i służby zdrowia jest uczynić wszystko dla obrony życia, kiedy jest ono najbardziej zagrożone, działając zgodnie z prawym sumieniem ukształtowanym przez naukę Kościoła.

Do tego szlachetnego celu dążą już w sposób budzący otuchę liczne ośrodki zdrowia, poprzez które Kościół katolicki daje autentyczne świadectwo wiary, miłości i nadziei. Dotychczas mogły one liczyć na znaczną liczbę zakonników i zakonnice, gwarantujących wysokiej klasy posługę zawodową i duszpasterską. Mam nadzieję, że nowy rozkwit powołań umożliwi instytutom zakonnym kontynuowanie tego zasłużonego dzieła, owszem, jego intensyfikację przy wkładzie licznych wolontariusz świeckich, dla dobra cierpiącej ludzkości na kontynencie amerykańskim.

3. To uprzywilejowane pole apostołatu dotyczy wszystkich Kościołów partykularnych. Trzeba więc, aby każda konferencja episkopatu zobowiązała się – także poprzez odpowiednie instytucje – do promocji, ukierunkowania i koordynacji duszpasterstwa pracowników służby zdrowia, ażeby w całym Ludzie Bożym wzbudzić troskę i wrażliwość na różnorodny świat boleści.

Po to, ażeby to świadectwo miłości było coraz bardziej wiarygodne, osoby działające w duszpasterstwie pracowników służby zdrowia muszą działać w pełnej jedności między sobą oraz ze swymi Pasterzami. Jest to szczególnie niecierpiące zwłoki w szpitalach katolickich, wezwanych do tego, ażeby w swej organizacji odpowiadającej współczesnym wymogom odzwierciedlać coraz lepiej wartości Ewangelii, jak nieprzerwanie przypominają wskazania społeczne i moralne Urzędu Nauczycielskiego. Wymaga to wspólnego działania szpitali katolickich, które obejmie wszystkie sektory, nie wyłączając sektora ekonomiczno-organizacyjnego.

Niech katolickie szpitale będą ośrodkami życia i nadziei, gdzie wraz z kapelanami przybywać będzie komitetów etycznych, formacji personelu świeckiego, humanizacji leczenia chorych, troski o ich rodziny oraz szczególnej wrażliwości na ubogich i zepchniętych na margines. Niechaj praca zawodowa objawia się autentycznym świadectwem miłości, pamiętając, że życie jest darem Bożym, którego człowiek jest tylko zarządcą i gwarantem.

4. Prawdę tę należy nieustannie powtarzać w obliczu postępu nauki i techniki medycznej, którego celem jest leczenie i poprawa jakości ludzkiej egzystencji. Zasadniczym postulatem pozostaje bowiem, aby chronić i bronić życia od poczęcia do naturalnego kresu. Jak przypomniałem w Liście apostołskim *Novo millennio ineunte*: „Służba człowiekowi każe nam wołać w porę i nie w porę, że kto wykorzystuje nowe zdobycze nauki, zwłaszcza w dziedzinie biotechnologii, nie może nigdy lekceważyć podstawowych wymogów etyki, powołując się przy tym na pewną dyskusyjną koncepcję solidarności, która prowadzi do różnego wartościowania ludzkiego życia i do podeptania godności właściwej każdej istocie ludzkiej” (nr 51).

Kościół otwarty na autentyczny postęp naukowy i techniczny docenia wysiłki i poświęcenie tych, którzy z oddaniem i profesjonalizmem przyczyniają się do poniesienia jakości służby okazywanej chorym, przy poszanowaniu ich nienaruszalnej godności. Podejmując jakiegokolwiek działanie terapeutyczne, doświadczenie czy przeszczep, należy pamiętać o tej podstawowej prawdzie. Dlatego nigdy nie wolno zabijać jednej istoty ludzkiej, ażeby wyleczyć drugą. O ile zaś w końcowej fazie życia można zachęcać do stosowania środków przynoszących chwilową ulgę, o tyle nigdy nie będzie

dopuszczalne żadne działanie czy zaniechanie, które ze swej natury i w intencji lekarza będzie miało na celu zadanie śmierci.

5. Moim gorącym życzeniem jest, aby XI Światowy Dzień Chorego wzbudził w diecezjach i wspólnotach parafialnych odnowiony zapał dla duszpasterstwa pracowników służby zdrowia. Właściwą troskę należy okazywać chorym, którzy przebywają w swoich domach, ponieważ pobyt w szpitalu coraz bardziej się skraca i często chorzy zostają powierzeni swoim krewnym. W krajach, gdzie brakuje odpowiednich placówek leczniczych, również nieuleczalnie chorzy pozostawiani zostają w miejscach zamieszkania. Proboszczowie i wszyscy zaangażowani w duszpasterstwo muszą uważać, by pielęgniarzom nie brakowało nigdy obecności Pana w postaci Słowa Bożego i Sakramentów.

Odpowiednie miejsce duszpasterstwo pracowników służby zdrowia musi zajmować w programie formacji kapłańskiej i zakonnej, ponieważ w leczeniu chorych bardziej niż gdziekolwiek indziej miłość staje się wiarygodna i daje się świadectwo nadziei na zmartwychwstanie.

6. Drodzy kapelani, zakonnicy i zakonnice, lekarze, pielęgniarze i pielęgniarki, farmaceuci, pracownicy pionu technicznego i administracji, opiekunowie społeczni i wolontariusze, Światowy Dzień Chorego daje wam sposobność starania się, aby być coraz bardziej wielkodusznymi uczniami Chrystusa Miłosiernego Samarytanina. Świadomi swej tożsamości, ujrzyjcie w cierpiących bolesne i chwalebne Oblicze Pana. Bądźcie gotowi nieść opiekę, a przede wszystkim nadzieję osobom dotkniętym przez nowe choroby, jak AIDS, bądź przez choroby nadal występujące, jak gruźlica, malaria, trąd.

Wam, drodzy bracia i siostry, którzy cierpicie na ciele bądź na duszy, życzę z całego serca, byście umieli rozpoznać i przyjąć Pana, który wzywa was, byście byli świadkami Ewangelii cierpienia, z ufnością i miłością kontemplując oblicze Chrystusa ukrzyżowanego (por. *Novo millennio ineunte*, 16), i dodając swoje cierpienia do Jego cierpień.

Wszystkich was zawierzam Niepokalanej Pannie, Matce Bożej z Guadalupe, Patronce Ameryki i Uzdrawieniu Chorych. Niechaj wysłucha Ona wołanie, jakie zanosi świat cierpienia, otrze łzy tych, którzy są w bólu, będzie u boku tych, którzy w samotności przeżywają chorobę, a swym macierzyńskim wstawiennictwem niech pomaga wierzącym pracującym w służbie zdrowia być wiarygodnymi świadkami miłości Chrystusa.

Watykan, 2 lutego 2003 r.

**Oroędzie Jana Pawła II
na XII Światowy Dzień Chorego
11 lutego 2004**

„Niepokalanie Poczęta nadzieją dla chorych”

1. Światowy Dzień Chorego, którego obchody organizowane są każdego roku na innym kontynencie, ma tym razem szczególną wymowę. Obchodzony będzie bowiem w Lourdes miejscowości we Francji, która stała się celem niezliczonych pielgrzymek, ponieważ 11 lutego 1858 r. objawiła się tam Maryja Panna. W tej górzystej okolicy Maryja zechciała objawić swą macierzyńską miłość, jaką darzy zwłaszcza cierpiących i chorych. Od tamtego czasu daje nam dowody swej obecności i troski.

Wybór padł na sanktuarium w Lourdes, ponieważ w 2004 r. przypada 150. rocznica ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu. Właśnie 8 grudnia 1854 r. mój świętej pamięci poprzednik bł. Pius IX wydał bullę dogmatyczną „Ineffabilis Deus”, w której napisał, „że nauka, która utrzymuje, iż Najświętsza Maryja Panna od pierwszej chwili swego poczęcia mocą szczególnej łaski i przywileju wszechmocnego Boga, mocą przewidzianych zasług Jezusa Chrystusa, Zbawiciela rodzaju ludzkiego – została zachowana nietknięta od wszelkiej zmyzy grzechu pierwotnego, jest prawdą przez Boga objawioną” (DS 2803). W Lourdes Maryja w tamtejszym dialekcie powiedziała o sobie: „Jestem Niepokalane Poczęcie”.

2. Czyż Maryja nie chciała wskazać w tych słowach także na wieź łączącą Ją ze zdrowiem i życiem? Jeśli przez grzech pierwotny na świecie pojawiła się śmierć, to przez zasługi Jezusa Chrystusa Bóg zachował Maryję od wszelkiej zmyzy grzechu i przyszło do nas zbawienie i życie (por. Rz 5, 12-21).

Dogmat o Niepokalanym Poczęciu wprowadza nas w samo centrum tajemnicy stworzenia i odkupienia (por. Ef 1, 4-12; 3, 9-11). Bóg pragnął obdarzyć stworzonego przez siebie człowieka życiem w obfitości (por. J 10, 10), pod warunkiem jednak, że człowiek w sposób wolny odpowie na tę inicjatywę miłością. Odrzucając ten dar przez nieposłuszeństwo, które doprowadziło go do grzechu, człowiek zerwał życiodajny dialog ze Stwórcą. Bożemu „tak”, niosącemu pełnię życia, przeciwstawił swoje „nie”, płynące z pychy i przekonania o własnej samowystarczalności, które niesie śmierć (por. Rz 5, 19).

Cała ludzkość dotkliwie doświadczała owego zamknięcia się na Boga. Tylko Maryja z Nazaretu, ze względu na przyszłe zasługi Chrystusa, została poczęta bez skazy grzechu pierwotnego, dzięki czemu była całkowicie otwarta na przyjęcie Bożego zamysłu, a Ojciec niebieski mógł w Niej urzeczywistnić plan powzięty w stosunku do ludzi.

Niepokalane Poczucie zapowiada harmonijne współbrzmienie Bożego „tak” z owym „tak” Maryi, które wypowie Ona z całkowitym zawierzeniem, kiedy anioł przyniesie Jej zwiastowanie z nieba (por. Łk 1, 38). To Jej „tak” wypowiedziane w imieniu ludzkości, na nowo otwiera światu bramy Raju dzięki wcieleniu się Słowa Bożego w Jej łonie za sprawą Ducha Świętego (por. Łk 1, 35). Pierwotny zamiar stworzenia zostaje w ten sposób odnowiony i zyskuje nową moc w Chrystusie, a w tym zamiśle ma swoje miejsce także Ona – Matka Dziewica.

3. Oto dziejowy przełom: Niepokalane Poczucie Maryi rozpoczęło wielkie dzieło odkupienia, które dokonało się za sprawą bezcennej krwi Chrystusa. Każdy człowiek jest powołany, aby w Nim w pełni się realizować, dążąc do doskonałej świętości (por. Kol 1, 28).

Niepokalane Poczucie jest zatem niczym jutrzienka zapowiadająca promienny dzień Chrystusa, który przez swoją śmierć i zmartwychwstanie przywróci pełną harmonię między Bogiem a ludzkością. Jeśli Jezus jest źródłem życia, które zwycięża śmierć, to Maryja jest troskliwą Matką, która wychodzi naprzeciw oczekiwaniom swoich dzieci wyjednując dla nich zdrowie ducha i ciała. Takie właśnie orędzie płynie nieustannie z sanktuarium w Lourdes do wszystkich czcicieli Maryi i pielgrzymów. Taka jest także wymowa uzdrowień cielesnych i duchowych, jakie dokonują się w grocie w Massabielle.

Od dnia, kiedy objawiła się Bernadecie Soubirous, Maryja „leczy” w tym miejscu cierpienia i choroby, przywracając licznym swoim dzieciom również zdrowie ciała. Jednakże cuda znacznie bardziej zdumiewające sprawia w duszach wierzących, otwierając je na spotkanie z Jej Synem Jezusem, który jest prawdziwą odpowiedzią na najgłębsze oczekiwania ludzkiego serca. Duch Święty, który w momencie wcielenia Słowa osłonił Ją swoim cieniem, przemienia dusze niezliczonych chorych, którzy do Niej się uciekają. Nawet wówczas, gdy nie otrzymują daru zdrowia fizycznego, mogą zawsze uzyskać inny, znacznie cenniejszy: nawrócenie serca, źródło pokoju i wewnętrznej radości. Ten dar przemienia ich życie, czyni ich apostołami Chrystusowego krzyża, który jest znakiem nadziei nawet w chwilach najtrudniejszych i najbardziej dotkliwych prób.

4. W Liście apostolskim „*Salvifici doloris*” napisałem, że cierpienie jest częścią doczesnego doświadczenia człowieka, który musi nauczyć się je akceptować i przewyciężyć (por. n. 2: *L'Osservatore Romano*, wyd. polskie, nr 1-2/1984, s. 3). Jakże jednak byłoby to możliwe, jeśli nie mocą Chrystusowego krzyża? W śmierci i zmartwychwstaniu Odkupiciela ludzkie cierpienie znajduje swój najgłębszy sens i zbawczą wartość. Całe brzemie ludzkich udrek i cierpień zawarte jest w tej tajemnicy Boga, który przyjmując naszą ludzką naturę, tak bardzo uniżył samego siebie, że stał się „grzechem dla nas” (por. 2 Kor 5, 21). Na Golgocie wziął na swoje barki ciężar win wszystkich ludzi i w poczuciu opuszczenia wołał: „Czemuś mnie opuścił?” (Mt 27, 46)

Z paradoksu krzyża rodzi się odpowiedź na najbardziej niepokojące nas pytania. Chrystus cierpi za nas: bierze na siebie cierpienie wszystkich i je odkupia. Chrystus cierpi z nami, pozwalając nam dzielić z Nim nasze cierpienia. Zjednoczone z cierpieniem Chrystusa, ludzkie cierpienie staje się środkiem zbawienia. Oto dlaczego człowiek wierzący może powiedzieć za św. Pawłem: „Teraz raduję

się w cierpieniach za was i ze swej strony dopełniam niedostatki udreń Chrystusa w moim ciele dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół” (Kol 1, 24). Cierpienie, przyjmowane z wiarą, staje się jakby bramą wprowadzającą w tajemnicę odkupieńczego cierpienia Chrystusa. Takie cierpienie nie odbiera już pokoju i szczęścia, bo opromienia je blask zmartwychwstania.

5. U stóp krzyża cierpi w milczeniu Maryja, włączona w szczególny sposób w cierpienia Syna, ustanowiona Matką ludzkości, gotowa orędowniczo za każdym człowiekiem, aby mógł dostąpić zbawienia (por. *Salvifici doloris*, 11 lutego 1984 r., 25: *L'Osservatore Romano*, wyd. polskie, nr 1-2/1984, ss. 6-7). W Lourdes nietrudno jest pojąć ten szczególny udział Matki Bożej w zbawczej misji Chrystusa. Cud Niepokalanego Poczęcia przypomina ludziom wierzącym tę fundamentalną prawdę: zbawienie można osiągnąć jedynie przez uległe podporządkowanie się zamysłowi Ojca, który chciał odkupić świat przez śmierć i zmartwychwstanie swego Jednorodzonego Syna. Przez chrzest wierzący zostaje włączony w ten zbawczy zamysł i oczyszczony z grzechu pierworodnego. Choroba i śmierć, choć pozostają częścią ziemskiej egzystencji, tracą swą negatywną wymowę. W świetle wiary śmierć ciała, pokonana przez śmierć Chrystusa (por. Rz 6, 4), staje się nieuniknionym etapem drogi ku pełni nieśmiertelnego życia.

6. W naszej epoce dokonał się ogromny postęp w zakresie nauki o życiu – fundamentalnym darze Boga, nad którym powierzono nam pieczę. Życie należy przyjąć, szanować i ochraniać od jego początku aż po naturalny kres. Wraz z życiem trzeba chronić rodzinę – kolebkę każdego rodzącego się życia.

Mówi się dziś powszechnie o „inżynierii genetycznej”: określenie to ma wskazywać na niezwykle możliwości oddziaływania na same źródła życia, jakie otwiera przed nami współczesna nauka. Należy popierać wszelki autentyczny postęp na tym polu, pod warunkiem, że nauka szanować będzie zawsze prawa i godność człowieka od chwili jego poczęcia. Nikt bowiem nie może rościć sobie prawa do niszczenia ludzkiego życia albo bezkarnego manipulowania nim. Szczególnym zadaniem duszpasterzy służby zdrowia jest uwrażliwianie osób pracujących w tej delikatnej dziedzinie, ażeby czuły się zawsze zobowiązane do służenia życiu.

Przy okazji Światowego Dnia Chorego pragnę podziękować wszystkim osobom zaangażowanym w duszpasterstwo służby zdrowia, zwłaszcza biskupom, którzy w poszczególnych Konferencjach Episkopatu zajmują się tą dziedziną, kapelanom, proboszczom i pozostałym duszpasterzom, zakoncom i zgromadzeniom zakonnym, wolontariuszom i wszystkim, którzy w obliczu choroby, cierpienia i śmierci niestrudzenie składają przekonujące świadectwo o śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa.

Słowa wdzięczności pragnę skierować też do pracowników służby zdrowia, do personelu medycznego i paramedycznego, do naukowców, zwłaszcza tych, którzy pracują nad nowymi lekami, oraz do tych, którzy zajmują się produkcją leków dostępnych także dla osób mniej zamożnych.

Wszystkich zawierzam Najświętszej Maryji Pannie, czczonej w sanktuarium w Lourdes jako Niepokalanie Poczęta. Niech Ona pomaga każdemu chrześcijaninowi dawać świadectwo, że jedyną

prawdziwą odpowiedzią na chorobę, cierpienie i śmierć jest Chrystus, nasz Pan, który dla nas umarł i zmartwychwstał.

W tym duchu, czcigodny bracie, z całego serca udzielam specjalnego Apostolskiego Błogosławieństwa tobie i wszystkim uczestnikom obchodów Dnia Chorego.

Watykan, 1 grudnia 2003 r.

**Oroędzie Jana Pawła II
na XIII Światowy Dzień Chorego
11 lutego 2005**

Chrystus nadzieją dla Afryki

1. W roku 2005, po dziesięciu latach, Afryka znów będzie gospodarzem głównych obchodów Światowego Dnia Chorego, które odbędą się w sanktuarium Maryi Królowej Apostołów w Jaunde w Kamerunie. Wybór ten daje sposobność, by okazać konkretną solidarność mieszkańcom tego kontynentu, którzy doznają wielkich cierpień z powodu niewystarczającej opieki zdrowotnej. Będzie to następny krok w realizacji zobowiązania, jakie chrześcijanie afrykańscy podjęli dziesięć lat temu podczas III Światowego Dnia Chorego, by stać się „dobrymi samarytanami” dla znajdujących się w trudnej sytuacji braci i siostr.

W Posynodalnej Adhortacji apostołskiej *Ecclesia in Africa*, nawiązując do uwag wielu Ojców Synodalnych, napisałem, że „dzisiejszą Afrykę można porównać do owego człowieka, który schodził z Jerycha do Jerozolimy: wpadł on w ręce zbójców, którzy go obdarli, zadali mu rany i porzucili na pół umarłego (por. Łk 10, 30-37)”. I dodałem, że „Afryka to kontynent gdzie niezliczone ludzkie istoty – mężczyźni i kobiety, dzieci i młodzi – leżą jak gdyby porzucone przy drodze, chore, poranione, bezsilne, odepchnięte i opuszczone. Ludzie ci pilnie potrzebują dobrych Samarytan, którzy pośpieszą im z pomocą” (nr 41).

2. Celem Światowego Dnia Chorego jest także pobudzanie do refleksji nad pojęciem zdrowia, w swym najpełniejszym znaczeniu wskazującym również na sytuację, w której człowiek żyje w harmonii z sobą samym oraz z otaczającym go światem. Taką właśnie wizję wyraża bogata tradycja kulturowa Afryki, o czym świadczą liczne widowiska artystyczne, zarówno o charakterze religijnym, jak i świeckim, w których przejawia się głęboka radość, poczucie rytmu i muzykalność.

Jednak wspomniana harmonia jest dziś niestety poważnie zaburzona. Wiele chorób wyniszcza ten kontynent, a wśród nich szczególnie plaga AIDS, „choroby, która sieje cierpienie i śmierć w wielu regionach Afryki” (tamże, nr 116). Konflikty i wojny, nękające wiele regionów afrykańskich, utrudniają realizację przedsięwzięć mających na celu zapobieganie tym chorobom i ich leczenie. W obozach dla uciekinierów i uchodźców przebywają często osoby pozbawione nawet niezbędnych środków do przeżycia.

Wzywam wszystkich, którzy są w stanie tego dokonać, by ze wszystkich sił starali się położyć kres tego rodzaju tragediom (por. tamże, nr 117). Przypominam również odpowiedzialnym za handel bronią, że jak napisałem w tym dokumencie: „Ci, którzy podsycają wojny w Afryce handlując bronią, stają się współwinni odrażających zbrodni przeciw ludzkości” (tamże, nr 118).

3. Jeżeli chodzi o dramat, jakim jest AIDS, już w innych okolicznościach podkreślałem, że jawi się on również jako pewna „patologia ducha”. Aby zwalczać ją w sposób odpowiedzialny, trzeba położyć większy nacisk na jej zapobieganie przez wpajanie szacunku dla świętej wartości życia oraz wychowanie do właściwego przeżywania płciowości. Istotnie, choć często źródłem infekcji jest zakażenie przez krew, zwłaszcza w okresie ciąży, czemu należy przeciwdziałać na wszelkie sposoby, o wiele liczniejsze są zakażenia drogą płciową, których można uniknąć zwłaszcza dzięki odpowiedzialnemu postępowaniu i zachowaniu cnoty czystości.

Biskupi, uczestniczący we wspomnianym Synodzie poświęconym Afryce w 1994 r., zwracając uwagę na rolę, jaką w szerzeniu się tej choroby odgrywają nieodpowiedzialne zachowania seksualne, sformułowali zalecenie, które chciałbym tu przytoczyć: trzeba „nieustannie ukazywać wiernym, a zwłaszcza młodzieży, chrześcijańskie małżeństwo i wierność jako źródło miłości, radości, szczęścia i pokoju, a czystość jako gwarancję bezpieczeństwa” (tamże, nr 116).

4. Wszyscy powinni zaangażować się w walkę z AIDS. Zadaniem rządzących i władz cywilnych jest dostarczanie obywatelom jasnych i właściwych informacji na ten temat, jak również przeznaczenie odpowiednich środków na wychowanie młodzieży i opiekę zdrowotną. Zachęcam międzynarodowe organizacje, by w tym zakresie podejmowały inicjatywy podyktowane mądrością i solidarnością, mając zawsze na względzie obronę godności ludzkiej oraz ochronę nienaruszalnego prawa do życia.

Uznanie należy się firmom farmaceutycznym, które starają się utrzymać niskie koszty lekarstw pomocnych w leczeniu AIDS. Oczywiście, potrzebne są środki finansowe na prowadzenie badań naukowych w dziedzinie medycyny, a także niezbędne są dodatkowe środki umożliwiające wprowadzenie na rynek wynalezionych już lekarstw, jednakże w obliczu takiego zagrożenia, jakie stanowi AIDS, kwestią priorytetową musi być ratowanie życia ludzkiego, a nie żadne inne względy.

Proszę duszpasterzy, „aby nieśli braciom i siostram dotkniętym przez AIDS wszelką możliwą pociechę moralną i duchową. Naukowców i polityków na całym świecie proszę usilnie, aby kierowani miłością i szacunkiem, należnym każdej osobie, nie szczędzili funduszy na zdobycie środków, które położą kres tej pladze” (tamże, nr 116). Chciałbym zwłaszcza wspomnieć tu z podziwem o licznych pracownikach służby zdrowia, duszpasterzach i wolontariuszach, którzy jako „dobrzy samarytanie” poświęcają życie ofiarom AIDS i troszczą się o ich rodziny. W tym zakresie cenna jest posługa, którą spełniają tysiące katolickich instytucji służby zdrowia, spiesząc, nieraz w sposób heroiczny, z pomocą tym wszystkim, którzy w Afryce dotknięci są różnego rodzaju chorobami, zwłaszcza AIDS, malarią i gruźlicą.

Na przestrzeni ostatnich lat mogłem stwierdzić, że moje apele na rzecz ofiar AIDS nie były nadaremne. Widzę z radością, że różne kraje oraz instytucje, koordynując wysiłki, wsparły konkretne przedsięwzięcia mające na celu zapobieganie tej chorobie oraz leczenie chorych.

5. Teraz zwracam się w sposób szczególny do was, drodzy bracia biskupi z Konferencji Episkopatów innych kontynentów, z prośbą, abyście ofiarnie przyłączyli się do pasterzy Afryki, by skutecznie stawić czoło tej i innym katastrofom. Podobnie jak to miało miejsce w przeszłości, Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia z pewnością przyczyni się do koordynacji i rozwijania tej współpracy, zachęcając do wniesienia konkretnego wkładu poszczególne Konferencje Episkopatu.

Uwaga, jaką Kościół poświęca problemom Afryki, nie wynika jedynie z filantropijnego współczucia dla potrzebującego człowieka, ale z faktu, że przylgnąwszy do Chrystusa Odkupiciela, rozpoznaje Jego oblicze w rysach każdej cierpiącej osoby. Tak więc to wiara przynagla Kościół, by nie szczędząc sił opiekował się chorymi, co zresztą zawsze czynił w całej swej historii. Nadzieja czyni go zdolnym do wytrwania w tej misji pomimo wszelkiego rodzaju przeszkód, na jakie natrafia. Wreszcie miłość podsuwa mu właściwe podejście do różnych sytuacji, pozwalając dostrzec szczególny charakter każdej z nich i im zaradzić.

Przyjmując taką postawę głębokiego współuczestnictwa, Kościół wychodzi naprzeciw zranionym przez życie, by nieść im miłość Chrystusową przejawiającą się w licznych formach pomocy, które podsuwa mu „wyobraźnia miłosierdzia” (List apostołski *Novo millennio ineunte*, nr 50). Każdemu z nich powtarza on: odwagi, Bóg nie zapomniał o tobie. Chrystus cierpi razem z tobą. Ty zaś, ofiarując swe cierpienia, możesz z Nim współpracować w odkupieniu świata.

6. Doroczne obchody Światowego Dnia Chorego dają wszystkim możliwość lepszego zrozumienia znaczenia duszpasterstwa służby zdrowia. W naszych czasach, które charakteryzuje kultura przesiąknięta sekularyzmem, ta dziedzina duszpasterstwa bywa niekiedy nie w pełni doceniana. Uważa się, że o losie człowieka decydują inne sfery życia. Natomiast właśnie w czasie choroby pilniejsza jawi się potrzeba udzielenia właściwych odpowiedzi na ostateczne pytania dotyczące życia człowieka: pytania o sens bólu, cierpienia i śmierci, pojmowanej nie tylko jako zagadka, którą trudno jest rozwiązać, ale jako tajemnica, w której Chrystus przyjmuje do siebie nasze życie, otwierając je na nowe i ostateczne narodziny do życia, które już nigdy nie będzie miało kresu.

W Chrystusie jest nadzieja prawdziwego i pełnego zdrowia. Zbawienie, które On przynosi, jest prawdziwą odpowiedzią na ostateczne pytania człowieka. Nie ma sprzeczności między zdrowiem ziemskim i zbawieniem wiecznym, skoro Pan umarł za pełne zbawienie człowieka i wszystkich ludzi (por. 1 P 1, 2-5; liturgia Wielkiego Piątku, Adoracja Krzyża). Zbawienie stanowi ostateczną treść Nowego Przymierza.

Podczas najbliższego Światowego Dnia Chorego pragniemy głosić nadzieję na pełne uzdrowienie Afryki i całej ludzkości, zobowiązując się jeszcze bardziej zdecydowanie pracować w służbie tej wielkiej sprawy.

7. We fragmencie Ewangelii mówiącym o Błogosławieństwach Pan głosi: „Błogosławieni, którzy się smucą, albowiem oni będą pocieszeni” (Mt 5, 4). Antynomia, jaką wydają się tworzyć cierpienie i radość, zostaje zniesiona – dzięki przynoszącemu pociechę działaniu Ducha Świętego. Przynosząc nas do tajemnicy Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego, już teraz Duch

otwiera nas na radość, która osiągnie swą pełnię podczas uszczęśliwiającego spotkania z Odkupicielem. W rzeczywistości istota ludzka nie pragnie jedynie dobrego samopoczucia fizycznego lub duchowego, lecz „zbawienia”, które wyraża się w pełnej harmonii z Bogiem, z samym sobą oraz z ludzkością. Do tego celu dochodzi się jedynie przez tajemnicę męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa.

Wymowną antycypację tej eschatologicznej rzeczywistości ukazuje nam Najświętsza Maryja Panna, zwłaszcza przez tajemnice swego Niepokalanego Poczęcia i Wniebowzięcia. Ona to, poczęta bez zmyy grzechu, jest całkowicie poddana woli Bożej i zarazem oddana służbie ludziom, dlatego pełna jest w Niej owa harmonia, z której rodzi się radość.

Słusznie zatem, gdy zwracamy się do Niej, przyzywamy Ją jako „Przyczynę naszej radości”. Dziewica ofiaruje nam radość, która nie ustaje również podczas trudnych doświadczeń. Jednakże, gdy myślimy o Afryce, tak bogatej w zasoby ludzkie, kulturowe i religijne, ale dotkniętej także nieopisanymi cierpieniami, na naszych ustach pojawia się spontanicznie żarliwa modlitwa:

Maryjo, Niepokalana Dziewico, Niewiasto cierpienia i nadziei, bądź łaskawa dla każdego cierpiącego człowieka, wyjednaj każdemu pełnię życia. Zwróć swe matczyne spojrzenie zwłaszcza na tych, którzy w Afryce szczególnie potrzebują pomocy, bo dotknięci są AIDS lub inną śmiertelną chorobą. Spójrz na matki oplakujące swe dzieci; spójrz na dziadków, pozbawionych wystarczających środków, by utrzymać wnuki, które zostały sierotami. Przygarnij wszystkich do swego matczynego Serca. Królowo Afryki i całego świata, Najświętsza Maryjo Panno, módl się za nami!

Watykan, 8 września 2004 r.